

2023 LæringsCentret

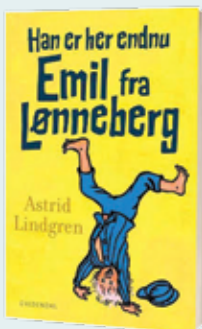
Tema om
FNs 17 verdensmål

Emil fra Lønneberg fylder 60 år

Emil fra Lønneberg udkom første gang på svensk i 1963 og på dansk året efter. I 1966 udkom anden bog i serien, *Mere om Emil fra Lønneberg*, på både svensk og dansk, og i 1970 udkom den sidste bog i serien, *Han er her endnu – Emil fra Lønneberg*, også på både svensk og dansk.

Udover de tre kapitelbøger skrev Astrid Lindgren også en række billedbøger om Smålands frækkeste dreng. Jens Andersen skriver i sin smukke biografi om Astrid Lindgren *Denne dag et liv: "... For den største genistreg i Emil fra Lønneberg er værkets humanistiske understrøm. Dette stille indtrængende ekko i kølvandet af latteren, der minder os om, hvem vi er, og hvad vi som mennesker altid skal huske på: at gøre noget for andre, som vi gerne så, de andre gjorde for os."*

Skriverprisen

Skriverprisen på 25.000 kr. uddeles af Børne- og Undervisningsministeriet og har navn efter forfatteren Esther Skriver, der som den første modtog prisen i 1995.

Prisudvalget består af repræsentanter fra en række interesseorganisationer, herunder også Pædagogisk LæringsCenterForening, hvis formand Marlene Møller Drost netop er blevet udpeget til Skriverprisudvalget.

De øvrige medlemmer af Prisudvalget er:

- Morten Rygner, Ordblinde/Dysleksiforeningen.
- Mette Marie Lorentzen, Daneklærerforeningens folkeskolesektion.
- Thomas Ais Christensen, Landsforeningen af Læsepædagoger.
- Kaare Øster, Dansk Forfatterforening.

Årets prisoverrækkelse foregår på BogForum fredag den 3. november 2023.

Blixen-priserne

I år blev årets Blixenpriser uddelt i Pressen, Politikens Hus. Det var et stærkt felt af nominerede til de to børne- og ungdomslitterære priser, der gik til:

- Billedbogen *Frank mig her* - og til forfatterne Karen Vad Bruun og Line-Maria Lång og illustratør Cato Thau-Jensen. Forlag: Vild Maskine.
- YA-romanen *Tænk ikke på mig* af Vilma Sandnes Johansson. Forlag: Gutkind.

De øvrige prismodtagere kan findes på Blixen-prisernes hjemmeside. Stort tillykke!

Verdens Bedste Nyheder

Nyheder fra den store verden handler ofte om krige, konflikter og naturkatastrofer, men målinger viser, at når vi kun hører om alt det, der går den gale vej, tror vi, at verden er i en langt værre tilstand, end den i virkeligheden er. Derfor fejrer Verdens Bedste Nyheder, at en milliard børn nu er blevet vaccineret for helt almindelige dødelige sygdomme som bl.a. mæslinger, røde hunde og stivkrampe.

En anden god nyhed er at Folkemødet på Bornholm har inspireret Kenya til nu i 5 år at holde en slags "afrikansk lillesøster" til det populære danske folkemøde.

En tredje nyhed er etableringen af en faunapassage under den travle motorvej ved Ejby på Fyn, så øens rådyr nu frit og uden fare kan krydse motorvejen.

Endelig har Verdens Bedste Nyheder lanceret et undervisningsmateriale, der giver nyt liv til 50 dokumentarfilm fra hele verden.

Verdens Bedste Nyheder er et uafhængigt medie, der laver konstruktiv journalistik og kampagner om fremskridt og løsninger på verdens udfordringer. www.verdensbedstestyheder.dk

Indhold

Opslagstavlen	2
Leder	3
Orla sparker til læselysten	4
Formandskabets skriftlige beretning 2022-23	6
Indkaldelse til Årsmøde 2023	7
Fra globale verdensmål til lokale klasseværelser	8
Hejs det grønne flag på skolen	12
Bæredygtig undervisning	14
Fra madspild til måltid	16
Det første skridt er det sværeste	18
Mellem "Pirater" og Rollemodeller	22
Børns Rettigheder på skoleskemaet	24
Glimt fra en verden i udvikling	26
Anmeldelser	28

Klods Hans-Prisen 2023

I år er de tre nominerede til Klods Hans-prisen:

- BRØNDERSLEV FORFATTERSKOLE, som er et ugekursus for unge skrivetalenter i alderen 13-20 år, der ønsker at udvikle deres talent, hvor eleverne undervises hver dag af professionelle forfattere. I løbet af kurset skriver alle elever en tekst, hvorefter teksterne samles og udgives i bogform.
- FANG FORTÆLLINGEN, som er litterære udstillinger for børn, skabt af danske folkebiblioteker i samarbejde med professionelle udstillingsdesignere. Udstillingerne rejser rundt til biblioteker og skaber sanselige, litterære oplevelser for børn og unge i hele landet. Her foldes værkerne ud for og med børnene og inspirerer til fordybelse i bøgernes universer generelt og læseglæde mere bredt.
- SUGET IND fra eReolen Go er nytænkt litteraturformidling i form af en webserie til og med børn i alderen 9-12 år. Formidlingen sker med humor og fokus på børnenes interesser. Seriens første sæsoner er blevet set mere end en mio. gange.

Vinderen afsløres lørdag den 4. november 2023 under årets Bogforum.

Se prismodtagerrækken på www.ibby.dk/klods/hans/prisen

iBBY
DANMARK
 Selskabet for
 Børnelitteratur

Pædagogisk LæringsCenterForening
Hjemmeside: www.plcf.dk
E-mail: plcf@outlook.dk

PLCF administration
annoncer og ekspedition
Inge Von Essen
plcfadm@outlook.dk
Tel: 40813123

Redaktør
Eline Mørch Jensen
Weysesgade 9, 2100 København Ø
Tel: 2171 7027
eline.moerch@gmail.com

FU
Formand
Marlene Møller Drost
marlenedrost@gmail.com

Næstformand
Runa Petersen
Runa.B.Petersen@outlook.dk

Kasserer
Dan Damsø
plcf@damsøemail.dk

Birgitte Barfoed-Høj
Birg1942@rksit.dk

Karin Kjeldsen
kjeldsen.karin@gmail.com

Steen Juhl Møller
steenjm@gmail.com

Janne Bjerring Larsen
jannebjerring@gmail.com

Merete Jørgensen
merete@mail.dk

Kontingent: Optræves én gang årligt i januar.
Abonnement kr. 750,- ekskl. moms.

Næste nummer af LæringsCentret
udkommer primo november 2023.

Udkommer 6 gange årligt. Oplag 1.300
ISBN 0105-9556

Design og grafisk produktion
CS Grafisk A/S

Deadlines:
Nr. 6: 1. okt. (udkommer primo nov. 2023)
Nr. 1: 1. dec. (udkommer primo jan. 2024)
Nr. 2: 1. feb. (udkommer primo marts 2024)

Artikler i LæringsCentret dækker ikke
nødvendigtvis redaktionens og/eller PLCFs
synspunkter.

Medlemskab:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk
Kontingent: Optræves én gang årligt i december.

Overgang til pensionistgruppen:
Skriftligt via hjemmesiden på www.plcf.dk

Flytning, navneskift m.v.:
plcfadm@outlook.dk

Forside-illustration af Pia Halse

Verdensmål i børnehøjde

Det nummer af LæringsCentret, som du nu sidder med i hånden, stiller skarpt på Verdensmålene i undervisningen og på hvordan lærere og pædagogiske læringsvejledere helt konkret kan gå til dem og gøre dem vedkommende og håndgribelige over for elever på alle trin – og af enhver støbning.

Både de små, for hvem Verdensmålene kan synes meget fjerne og abstrakte, såvel som for de større, der føler sig ængstelige og risikerer at blive overvældet af angst og handlingslammelse i forhold til fremtidens enorme udfordringer på ikke mindst klimaområdet, som vi alle har kunnet følge med i enten på nært hold eller via mediernes dækning af sommerens ekstremt høje temperaturer, tørke, skovbrande, kæmpehagl og oversvømmelser.

Klimaudfordringerne er ikke noget, vi kan ane ude i en fjern fremtid, vi står i dem til halsen.

Også biodiversiteten falder drastisk og arter uddør i et hidtil uset tempo både ude og herhjemme, alene i danske farvande er ni ud af ti fisk forsvundet siden 1950'erne på grund af trawlfiskeri, rovdrift og landbrugets kvælstofudledninger i havet.

FN's Verdensmål for bæredygtig udvikling udgør i alt 17 mål og 169 delmål, som frem mod 2030 forpligter FN's 193 medlemslande til at afskaffe fattigdom og sult i verden, reducere uligheder, sikre god uddannelse og bedre sundhed til alle, anstændige jobs og mere bæredygtig økonomisk vækst.

De 17 Verdensmål blev vedtaget af verdens stats- og regeringsledere på et FN topmøde i New York den 25. september 2015. De bygger videre på de otte 2015-mål, som udløb ved udgangen af 2015, og som har vist, at det er muligt at opnå resultater, hvis den politiske vilje er til stede, og vi opstiller klare mål og prioriterer vores ressourcer derefter. De nye verdensmål går endnu længere og fokuserer i langt højere grad på bæredygtighed. Alle har ret til et værdigt liv, og vi har i dag den fornødne viden, teknologi og ressourcer til at gøre det muligt.

Verdensmålene er meget ambitiøse, men der er også sket store fremskridt de seneste 20 år. Siden 1990 er fattigdommen i verden faldet med næsten 75%, ni ud af ti børn i udviklingslandene indskrives i dag i skole, og dobbelt så mange børn overlever deres fem års fødselsdag. 45% færre kvinder dør i forbindelse med graviditet eller fødsel, to milliarder mennesker har fået adgang til forbedret drikkevand, og millioner af menneskeliv er blevet reddet på grund af bedre forebyggelse og behandling af smitsomme sygdomme som malaria, tuberkulose og HIV/AIDS.

Det skal vi huske at minde hinanden og vores børn om – at det faktisk nytter noget at handle! Ikke for at bruge det som en sovepude eller lukke øjnene for de store udfordringer, vi står over for, men netop for at inspirere dem til at bruge deres stemmer og gøre deres indflydelse gældende, selv i det små - derhjemme, på skolen og lokalt – for alle kan gøre *noget* og dermed være med til at påvirke udviklingen positivt. Der er brug for alle kræfter og vi er nødt til at starte med os selv!

Til gengæld må børnene ALDRIG få følelsen af at stå alene med ansvaret for at redde kloden.

Det er lige præcis her skolen kommer ind i billedet, ved at bringe verdensmålene ned i børnehøjde, så det globale bliver lokalt og til at tage og føle på. Samtidig skal skolen hjælpe med at åbne børnenes øjne for hvor meget der allerede sker og derigennem indgyde dem håb for og mod på fremtiden.

Jeg håber at du vil finde masser af inspiration og gåpåmod til denne spændende og supervigtige indsats på de følgende sider!

Eline Mørch Jensen, Redaktør

Orla sparker til læselysten

Af Mette Rabæk, projektleder for Orlaprisen

Det er børnene, der bestemmer - både kategorier, de nominerede og vinderne af årets Orlapriser. Det betyder også, at rigtig mange børn får fingrene i rigtig mange bøger. Og det er godt for den haltende læselyst, vi alle sammen bekymrer os om.

Orlaprisen sætter hvert år fokus på børns læselyst. Ikke noget med 20 minutters daglig læsning eller et fælles værk i dansktimerne, men børn, der læser præcis hvad de vil, når de vil. Orlaprisen er nemlig børnenes egen bogpris. Det er børn, der bestemmer hvilke bøger, der nomineres og også hvilke forfattere, der vinder de fem Orlapriser. Og så er det selvfølgelig også børn, der overrækker priserne til det store awardshow, der løber af stablen på Dokk1 i Aarhus. Her er de unge tilskuere vilde med børnelitteratur, og forfatterne skal spidse pennen for at give autografer efter showet.

De læsende børn findes altså, og det stemmer ikke helt overens med det billede, som læsevaneundersøgelsen og den aktuelle PIRLS rapport tegner af danske børns læselyst og -kompetence. Skoler, PLC'er, biblioteker og forældre har gennem flere år forsøgt at ændre på den knækkede læsekurve, men alligevel går det kun én vej. Nedad.

Måske er løsningen i en hel anden kurv, end den vi roder i? Måske kan vi ikke skabe læselyst med læsebånd og læsekontrakter? Læsekompetence kræver træning, det ved vi godt, men læselyst kræver også frihed, fritid og en overflod af inspirerende bøger, som tapper ind i børnenes interessesfære. I Orlaprisen er det børnene selv, der bestemmer hvad de vil læse. Der er fokus på frivillighed, læselyst og nye, danske børnebøger. Her er ingen smagsdommeri fra de voksne, og youtuber-bøger, graphic novels og Fortnite-bøger er med på samme vilkår som de tykke skønlitterære romaner fra etablerede forlag og forfattere.

Orlaprisen på PLC

Det kan virke paradoksalt, at landets folkeskoler skal byde Orlaprisen velkommen i undervisningen, når det netop handler om at dreje fokus væk fra læringsmål og ind på lyst og frivillighed. Men med et fælles mål om at styrke børnenes læsning, er Orlaprisen en god anledning til at sætte spot på børnenes egne

bogvalg og indflydelse på ny dansk børnelitteratur. Og det virker befordrende for læselysten.

Her er nogle ideer til hvordan I kan bringe Orlaprisen i spil på PLC og i danskundervisningen?

- Lav inspirerende udstillinger med nye danske børnebøger
- Læs og lyt til anmeldelser fra børn på Orlaprisen.dk
- Lad eleverne skrive eller filme deres egen anmeldelse og send den til Orlaprisen.dk
- Se nomineringsvideoerne, når de bliver offentliggjort først i september (de er sjove!)
- Lad hele klassen stemme og deltag i konkurrencen om et forfatterbesøg
- Hold en booktalk om de nominerede bøger. Orlaprisen stiller PP-materiale til rådighed. Det er næsten forberedelsesfrit!
- Print bogmærker, klistermærker og plakater fra Orlaprisen.dk og gør Orla synlig på PLC og i klasselokalet. ■

Orlaprisen er børnenes egen bogpris, der hylder den nye, danske børnelitteratur. Den afvikles af Aarhus Bibliotekerne i samarbejde med eReolen GO og bakkes stærkt op af Boghandlerforeningen. Orlaprisen er støttet af Slots- og Kulturstyrelsen. Læs alt om prisen på Orlaprisen.dk.

Tidslinje 2023:

- 4. september: Offentliggørelse af de nominerede til Orlaprisen
- 5. oktober–5. november: Afstemning på Orlaprisen.dk
- 23. november: Prisoverrækkelse på Dokk1 i Aarhus

Slip fantasien løs med dine elever

DanskSkud
til 3.-5.
klasse

INDTRYK

UDTRYK

AFTRYK

DanskSkud er et moderne dansksystem til mellemtrinnet med rødder i litteraturen og fokus på et moderne mediebillede. Eleverne undersøger litteratur, tekster, billeder og medier med afsæt i deres egen verden. De lærer at analysere **indtryk**, formulere **udtryk** og sætte **aftryk** på verden. De vokser fagligt og som mennesker. DanskSkud understøtter med andre ord dit vigtige arbejde med at danne dine elever, så de kan sætte ord på livet.

Læs mere om dansksystemet på:

gyldendal-uddannelse.dk/danskskud

SÆT ORD PÅ LIVET

 Gyldendal Grundskole
 @gyldendal_grundskole
 Gyldendal Uddannelse

GYLDENDAL

Formandskabets skrift

Af Marlene Drost, formand og Runa B. Petersen, næstformand

Den skriftlige beretning bringes hvert år i LæringsCentret nr. 5, som udkommer primo september. Sammen med den mundtlige beretning sættes den til godkendelse på Årsmødet.

Årsmøde 2022

Til årsmødet havde vi fornøjelsen af besøg og oplæg fra Henrik Fenger Lynggaard som er skoleleder i Vejle og forfatter til bogen *Faglig ledelse i professionelle læringsfællesskaber*. Han fortalte om faglig ledelse i og af det Pædagogiske læringscenter. Oplægget affødte heftig debat og gode samtaler omkring vejlederfunktioner og PLC-vejlederrollen på og i forhold til skolebiblioteket.

Lørdag aften stod som vanligt i PLCF-prisens tegn. Prismodtager i 2022 var Mette Vedsø for de mange skønne fortællinger som bl.a. *Happy Happy, Når hjertet er en elpisker, Langt fra det hvide hus, En som Hedvig, Ønskekugler og Tove tænker*. Pris-udvalget har i skrivende stund valgt dette års prismodtager, og plakaten er på vej i trykken. Tak for udvalgets arbejde! På årsmødet blev også foreningens virke og økonomi drøftet, og 4 FU medlemmer var på valg og ønskede alle at genopstille. I årets løb har FU fortsat arbejdet i et stærkt professionelt læringsfællesskab, hvor gennemsigtighed, fordeling af arbejdsopgaver og øget inddragelse af lokalkredsene – og dermed de enkelte medlemmer er målet. Der mærkes en god motivation og arbejdsglæde rundt i foreningen.

Administration

I den store oprydning i PLCFs medlemsskaber og kontingenter, er der nu det ønskede overblik. Desværre gik det ikke så nemt som forventet med udsendelse af opkrævninger af kontingent, men alt burde være i orden nu. Vi beklager eventuelle gener og den forvirring det

har skabt. Skriv endelig til plcfadm@outlook.dk hvis der er noget I er i tvivl om i forbindelse med jeres medlemskab.

Webinarer

Foreningen har det sidste år med succes afholdt to webinarer. 1. november 2022 fortalte Lisbeth Vestergaard fra Tænke Tanke om læseundersøgelsen "Børn og unges læsning 2021" og 26. januar 2023 holdt Rebekka Bærnholt og Maria Ulrik Pedersen et inspirerende oplæg om undervisningsmaterialet "Skriv".

Vejledning til PLC Bekendtgørelsen

2023 blev året hvor den længe ventede vejledning til PLC Bekendtgørelsen så dagens lys. En vejledning, hvor PLCF er deltager i BUVMs arbejdsgruppe, har arbejdet for og sat gode aftryk. Bl.a. har fremskrivningen af trivselsdagsordenen i vejledningen været vigtig at få med. Dette bl.a. via læseindsatser, det fysiske PLC og øget fokus på balancen mellem det analoge og digitale. Vejledningen lægger sig tæt op ad PLC Bekendtgørelsen, og tjener både som inspiration og et godt redskab for kommuner og skoler i forhold til den fortsatte udvikling af det pædagogiske læringscenter. Dette arbejde er mange kommuner allerede godt i gang med, men implementeringen er for os som forening et fortsat fokusområde i 2024.

Samarbejde med Danmarks it- og medievejlederforening, DLF og BUVM

PLCF har plejet den gode relation og samarbejdet med Danmarks it- og medievejlederforening via kontinuerlige virtuelle møder samt et årligt fysisk møde, hvor foreningernes bestyrelser mødes for at drøfte fælles interesseområder og vidensdele.

PLCF deltager fortsat i BUVMs faggruppe for Dansk og i gruppen for de faglige foreninger. Dette til stor gavn for vores fortsatte bidrag i DLFs arbejde i skoleudviklingsøjemed. Det giver os en god viden om BUVMs pejlemærker og forestående indsatser, og vi får derved

mulighed for at gøre vores stemme gældende i dette vigtige arbejde. Vores gode samarbejde med DLF er inde i en udvikling, hvor vi også har fået – og fortsat vil få øget strategisk – politisk sparring i forhold til PLCFs udvikling og indflydelse nationalt i forskellige fora. I 2024 vil BUVM igen afholde to PLC temakonferencer i henholdsvis Horsens (den 6/3) og København (den 29/2). PLCF er igen inviteret med ind i planlægningen af konferencen.

Andre samarbejdsfora

Vi er en del af "National indsats for børn og unges læseglæde" som er et projekt med fokus på et styrket samarbejde mellem de pædagogiske læringscentre og folkebibliotekerne. Læs mere om projektet på: <https://www.fremtidensbiblioteker.dk/brn-og-unges-lseglde>

Forårsmøde 2023

Til det årlige forårsmøde i april i år, var der fokus på lokalkredsens konferencer, Vejledningen til PLC Bekendtgørelsen, den ny Vejlederuddannelse, oplæg af Pia Ryding om materialer til højt begavede børn samt status på foreningens ny hjemmeside.

Det var et fremragende og udbytterigt møde, præget af gode drøftelser og beslutninger, samt masser af energi og godt humør.

Ny hjemmeside

Netop som et led i implementeringen af både PLC Bekendtgørelsen og vejledning, er en arbejdsgruppe med repræsentanter fra flere kredse trukket i arbejdstøjet med henblik på lanceringen af en ny, toptunet PLCF hjemmeside. Alle kredse har bidraget til udviklingen af indhold til siden, bl.a. med en række videoer fra forskellige skolers PLC'er, hvor medlemmerne kan blive inspireret i alt lige fra stilladsering og målsætning af "bibliotekstimer", elev-til-elev aktiviteter, aktiviteter målrettet ordblinde på PLC, indretning og meget andet.

I det kommende år optages der fortsat nye inspirationsvideoer, som vore medlemmer kan tilgå. Den nye hjemmeside er tænkt

Årlige beretning 2022-23

som langt mere intuitiv og brugervenlig, hvor der vil være fokus på alt det man har brug for på de pædagogiske læringscentre:

Viden, inspiration, faglig sparring. Al indhold på siden er med udgangspunkt i både PLC Bekendtgørelsen og vejledningen – og selvfølgelig med diverse input fra medlemmer og lokalkredse. For at opnå en øget direkte dialog med medlemmerne, har vi også tema-webinarer, inspirationsoplæg m.m. på tegnebrættet. PLCF glæder sig til at kunne lancere hjemmesiden og informere alle, når den for alvor går i luften.

LæringsCentret

Vores fagblad LæringsCentret udkommer i 2023 med 6 numre. Bladudvalget har sammen med redaktør Eline Mørch Jensen fingeren på pulsen i forhold til relevante og inspirerende artikler og temaer. Tak til udvalget for det store stykke arbejde der gøres, og til eksterne bidragydere, som er med til at gøre LæringsCentret til et relevant fagblad.

Bladets forsideillustrator er Pia Halse, som glæder os i år med sine fine illustrationer. Tak også til hende!

Dette var hovedtrækkene fra foreningens indsats det seneste år. Ønsker du at følge

PLCFs arbejde eller lade dig yderligere inspirere, kan det ske på PLCF.dk, Facebook - Pædagogisk Læringscenterforening (søg om medlemskab) og på plcformand på Instagram.

Tak til alle samarbejdspartnere

Vi takker alle samarbejdspartnere, som foreningen har haft forbindelse med i løbet af året - nævnte såvel som ikke nævnte - og ser frem til et nyt spændende år for både PLCF og alle foreningens dygtige pædagogiske læringsvejledere i det ganske land. ■

Indkaldelse til Årsmøde 2023

Årsmødet afholdes på Haraldskær, Skibetvej 140, 7100 Vejle lørdag den 28.10.23 kl. 13 til søndag den 29.10.23 kl. 12 med efterfølgende frokost.

Tilmelding og udlevering af program sker ved kontakt til lokalafdelingen.

Forslag til dagsordenen skal være forman-

den Marlene Møller Drost i hænde senest den 1. oktober 2023 på mailadressen marlenedrost@gmail.com.

Valg til FU

Janne Bjerring Larsen F. 1959. Medlem af FU siden 2019. PÅ VALG - GENOPSTILLER
Birgitte Barfoed Høj F. 1971. Medlem af FU siden 2020. IKKE PÅ VALG

Karin Kjeldsen F. 1960. Medlem af FU siden 2014. IKKE PÅ VALG

Steen Juhl Møller F. 1971. Medlem af FU siden 2014. IKKE PÅ VALG

Dan Damsø F. 1975. Medlem af FU siden 2020. IKKE PÅ VALG

Merete Jørgensen F. 1968. Medlem af FU siden 2021. PÅ VALG - GENOPSTILLER

Runa Barbara Petersen F. 1966. Medlem af FU siden 2021. PÅ VALG - GENOPSTILLER

Marlene Møller Drost F. 1975. Medlem af FU siden 2012. Formand siden 2021. PÅ VALG - GENOPSTILLER IKKE ■

Fra globale verdensmål

Af Heidi Simone Kristensen, adjunkt, Institut for Bæredygtighed og Planlægning, Aalborg Universitet og Rikke Dorothea Huulgaard, lektor, Institut for Bæredygtighed og Planlægning, Aalborg Universitet

Siden 2015, hvor verdensmålene blev enstemmigt vedtaget ved FN's Generalforsamling i New York, har folkeskoler i Danmark i stigende grad taget målene til sig og indarbejdet dem i undervisningen og driften. Der findes et hav af undervisningsmaterialer, vejledninger, inspirationskataloger mm. fra EMU, Globalis, verdensmaalene.dk, 2030-skoler osv., men formålet med denne artikel er ikke at gennemgå konkrete materialer. I stedet vil vi reflektere over hvordan man overordnet kan gribe arbejdet med verdensmålene an i undervisningen.

To centrale perspektiver på verdensmålene

Ifølge Steen Hildebrandt i bogen *Håbets og Handlingens Pædagogik* (Hans Reitzels Forlag, 2021), som vi vil anbefale alle, der ønsker at arbejde med verdensmål i undervisningen, at læse, er der to centrale perspektiver på verdensmålene:

- 1) Et muligheds-/håbsperspektiv
- 2) Et trussels-/alvorsperspektiv

Den vigtige pædagogiske opgave er derfor at finde en passende balance mellem de to perspektiver, så vi både forstår og anerkender situationens alvor og nødvendigheden af at der skal handles nu!, men samtidigt bevarer håbet for fremtiden og troen på, at vi kan lykkes med at skabe en bedre verden. Denne bedre verden skal opnås gennem viden, inddragelse og samarbejde i alle

dele af samfundet: fra folkeskolerne til bestyrelseslokalerne, fra pløjemarken til fodboldklubben osv.

På trods af situationens alvor og de mange store kriser, vi oplever, må det aldrig blive elevernes ansvar at løse alle de globale kriser selv. Det er en byrde, eleverne hverken kan eller bør bære på deres skuldre alene. Kriser kan gøre

til lokale klasseværelser

os alle handlingslammede, men det er vigtigt, at vi bevarer troen på at selv de små handlinger kan gøre en forskel i det store billede – og netop her, mellem det globale og det lokale, kan vi finde balancen mellem håb og alvor.

Fra globale mål til en lokal kontekst

Selvom afstanden mellem de 17 globale

mål til vores lokale klasseværelser umiddelbart kan virke meget stor, er det ikke en umulig rejse at begive sig ud på. Verdensmålene kan nemlig ses som en ramme til at forstå 17 store udfordringer, men også som 17 spændende temaer at beskæftige sig med i undervisningen og hverdagen. Fordi verdensmålene sætter mål, delmål og indikatorer op for fremtiden, viser de faktisk helt konkret

hvordan verden gerne skulle se ud, når udfordringerne er løst.

Vejen derhen er til gengæld ikke fastlagt, og denne kombination af udfordringer, konkrete mål og ukendt vej til målet, gør verdensmålene til et rigtig godt greb på bæredygtighed i undervisningen, og kan være med til at gøre de globale mål lokale. Det giver nemlig plads til at oversætte målene til en lokal kontekst, så de giver mening lige netop der hvor I er.

Fem anbefalinger til arbejdet med verdensmål i undervisningen

Vi har udarbejdet fem anbefalinger, som vi håber, kan give inspiration til hvordan arbejdet med verdensmålene i undervisningen kan gribes an:

1) Brug data og viden

Data og viden er altid vigtigt, og for at gøre undervisningen nærværende og relevant for eleverne, er data og viden om verdensmålene et vigtigt fundament. Det drejer sig først og fremmest om at forstå de officielle mål, delmål og indikatorer. Et godt sted at starte med at forstå verdensmålene lidt bedre er ved at undersøge de officielle titler på verdensmålene – f.eks. dækker verdensmål nr. 2 *Stop Sult* over en længere titel, nemlig: *Stop sult, opnå fødevarer sikkerhed og forbedret ernæring samt fremme bæredygtigt landbrug*. Allerede her forstår vi lidt mere om hvad verdensmålet handler om, og netop denne mere detaljerede forståelse er vigtig for at kunne vurdere relevansen af verdensmålene, og hvordan de kan indarbejdes i undervisningen.

Dernæst er det en god ide at undersøge hvordan det går med de(t) udvalgte verdensmål, både på verdensplan, i EU og i Danmark. Til dette formål findes der bl.a. officielle statistikker og rapporter fra FN, EU (EuroStat) og Danmark (Danmarks Statistik), men det kan også være en fordel at inddrage andre ressourcer, ►

som f.eks. de danske målepunkter fra Vores Mål projektet¹, der gik ud på at supplere de officielle delmål og indikatorer fra FN med delmål og indikatorer, udviklet og defineret i en dansk kontekst for at gøre verdensmålene til Vores Mål.

2) Undersøg sammenhænge, synergier og dilemmaer

Et andet godt sted at tage fat i er der, hvor der er sammenhænge eller der, hvor arbejdet med at indfri verdensmålene kan skabe synergier eller dilemmaer. Ved at fokusere på sammenhænge, synergier og/eller dilemmaer, er det muligt at arbejde tværfagligt og reflektere over de mulige positive og negative konsekvenser af verdensmålene.

Sammenhænge mellem verdensmålene kan ses på flere måder, f.eks. som de tre grupper af henholdsvis miljømæssige, sociale og økonomiske mål, eller som mål, der omhandler Vores Liv, Vores Planet og Vores Samfund (fra Vores Mål projektet²). Sådanne sammenhænge kan give et fælles tema at arbejde med på tværs af verdensmål, og viser den gensidige afhængighed mellem målene og understreger den holistiske tilgang, som er en vigtig del af verdensmålene: målene hænger sammen.

Synergier opstår, når indfrielsen af ét verdensmål har en positiv effekt på et andet verdensmål, og dette giver mulighed for at arbejde med flere verdensmål på samme tid, og undersøge hvordan de kan skabe positive synergier. Modsat findes der også en række dilemmaer i arbejdet med verdensmålene, og det kan være spændende at lade eleverne undersøge, udfolde og udfordre de iboende *dilemmaer* i en bæredygtig udvikling; f.eks. hvordan indfrielsen af ét verdensmål kan påvirke indfrielsen af et andet verdensmål negativt.

3) Tænk tværfagligt

Verdensmålene er pr. definition tværfaglige, og tilgangen til at forstå, undersøge og handle for verdensmålene indebærer samme tværfaglighed. Verdensmålene egner sig derfor især godt til tværfaglige forløb, og til at arbejde med forskellige temaer på tværs af verdensmål. Her

kan det være en god idé at arbejde case-orienteret, og gerne med konkrete cases fra lokalsamfundet for at øge motivationen for eleverne og gøre arbejdet relevant og aktuelt.

4) Lad dig ikke overvælde

Det kan måske være nemt at lade sig overvælde af verdensmålene. Vores opfordring er i stedet at udnytte de mange muligheder verdensmålenes spændvidde giver for fordybelse i de forskellige emner. Arbejdet med verdensmålene behøver ikke indebære store, tværfaglige forløb, da det kan være lige så oplagt at arbejde sig ned i et enkelt verdensmål i et enkelt fag.

5) Alle kan gøre en forskel

Det er vigtigt at få omsat de umiddelbart højtflyvende verdensmål til noget nærværende og aktuelt for eleverne, og sætte fokus på at selv den mindste handling kan gøre en forskel. Undervisningen kan både matche de faglige mål i klasseværelset, men også inspirere eleverne til handling uden for klasseværelset.

Som inspiration til arbejdet findes en række ressourcer, der gør verdensmålene til hverdagsmål – prøv f.eks. at tage et kig på de 17 Good Life Goals, Børnenes Verdensmålskatalog eller The Lazy Person's Guide to Saving the World.

Vores opfordring: Tag verdensmålene alvorligt

Uanset om verdensmålene skal danne ramme om tværfaglige forløb eller de enkelte mål skal give kontekst og mening til opgaver i enkelte fag, håber vi at de fem anbefalinger kan inspirere til hvordan arbejdet kan gribes an.

Afslutningsvist vil vi dog gerne understrege en pointe, som går på tværs af de fem anbefalinger: Tag verdensmålene alvorligt! Undervisning med verdensmålene som ramme kan være med til at skabe handleparate og kompetente elever, men det er vigtigt at arbejde seriøst og konstruktivt med materien og ikke blot bruge de flot designede logoer og hæfte løsrevne verdensmål på emner i undervisningen.

Verdensmålene skal inddrages i undervisningen, når det giver mening. Eleverne bliver mødt af verdensmålene, bæredygtig-

tighed og kriser alle steder, og der ligger en vigtig pædagogisk og faglig opgave i at lære børnene og de unge om hvorfor og hvordan verdensmålene giver mening og er værdiskabende, så vi alle bliver handlingsparate verdensborgere.

Om forfatterne

Adjunkt, Heidi Simone Kristensen og Lektor, Rikke Dorothea Huulgaard er begge fra forskningsgruppen Bæredygtighed, Innovation og Politik, ved Aalborg Universitet. De har samlet mere end 20 års erfaring med forskning og undervisning i bæredygtighed, herunder f.eks. cirkulær økonomi og cirkulære forretningsmodeller, grønne offentlige indkøb, Ecodesign og EU's produktregulering.

Senest har forfatterne udviklet et kursus for ingeniørstuderende med fokus på FN's verdensmål. Aalborg Universitet har siden sin oprettelse i 1974 arbejdet efter PBL-modellen (problembaseret læring), hvor de studerende arbejder case orienteret og problembaseret på alle semestre. Denne tilgang er en perfekt ramme for at arbejde med verdensmålene, og AAU placerer sig også på en 2. plads for universitetets bidrag til Verdensmål 4: Kvalitetsuddannelse på den internationalt anerkendte rankingliste *Times Higher Education Impact Rankings* i 2023. Rankinglisten placerede AAU på en 9. plads for universitetets samlede bidrag til verdensmålene i 2023, ud af knap 1600 universiteter på tværs af kloden.

¹ De danske målepunkter kan findes på Danmarks Statistik under Temaer - Verdensmål

² De tre grupper findes i slutrapporten *Gør Verdensmål til Vores Mål* (kan findes på Danmarks Statistik)

³ Udviklet i et partnerskab mellem Futerra, 10 YFP Sustainable Lifestyles and Education program, i samarbejde med Sverige (repræsenteret af Stockholm Environment Institute) og Japan (repræsenteret af Institute for Global Environmental Strategies), FN Environment, UNESCO og WBCSD.

⁴ Udviklet af 2030-skoler i samarbejde med Aalborg Kommune med støtte fra William Demant Fonden

⁵ Udviklet af FN

illustration: Ole Lund Kirkegaard

Husk at stemme til Orlaprisen, din bette lort!

Afstemning på orlaprisen.dk fra
5. oktober - 5. november 2023.

Deltag med din klasse i Orla-bingo
og vind et forfatterbesøg.

Orlaprisen.dk

MINISTERIET
SLOTS- OG KULTURSTYRELSEN

Hejs det grønne

Af Eline Mørch Jensen

Grøn Skole er Friluftsrådets undervisningsprogram for uddannelse i bæredygtig udvikling med natur, miljø og udeliv som centrale omdrejningspunkter. Hensigten er at flere børn og unge via øget viden om og engagement på det grønne område bliver aktive medborgere med lyst til at gøre en forskel.

Der er tilmeldt cirka 300 grønne skoler fordelt jævnt rundt om i landet og der kommer stadig nye til. Både grundskoler, efterskoler, gymnasier, HF, erhvervsuddannelser, højskoler og videregående uddannelser kan tilmelde sig. Det foregår ved at en kommune tilmelder sig og betaler for alle kommunens skoler, eller ved at en skole tilmelder sig, hvilket for grundskoler koster 3000 kr. årligt.

For at kalde sig Grøn Skole og få lov til at hejse det grønne flag på skolens flagstang, skal skolen hvert år gennemgå i alt syv trin, fortæller projektleder i Friluftsrådet Mette Lyngs Ferrum.

- Det første og vigtigste trin er oprettelsen af en grønt råd, som står for at komme med ideer til og organisere skolens samlede grønne indsats. Det grønne råd skal mindst bestå af en tredjedel elever, eller gerne flere, men kan se ud på forskellige måder, for eksempel grupper af elever eller hele årgange, som er miljøpatruljer, klimapiloter eller energiagenter, siger Mette Lyngs Ferrum.

Hun tilføjer at Grøn Skole er en fleksibel ramme, som hver enkelt skole kan udfylde med netop det indhold, der passer til deres lokalområde, deres fokusområder og tiltag. Typisk vælger skolerne et eller flere af programmets temaer, for eksempel temaet om FN's 17 Verdensmål.

Trin 2 handler om at udvikle en fælles

Fra projekt om børns naturdannelse. Foto: Pernille Friis Brødsgaard

programerklæring, hvor skolen lægger sig fast på et sæt af grønne værdier og laver en plan for, hvordan man vil nå sine mål. Trin 3 gælder den årlige status over hvordan det står til med skolens bæredygtighed på udvalgte områder, eksempelvis inden for vand- og energiforbrug. I trin 4 udarbejdes en egentlig handleplan for hvordan skolen vil arbejde frem mod at nå sine mål, mens handling-erne løbende beskrives og evalueres i trin 5. Trin 6 gælder grøn undervisning og konkrete grønne undervisningsaktiviteter, mens trin 7 går på elevernes information om

og formidling af deres grønne erfaringer uden for skolen.

Vidensdeling og samarbejde

- Det er især temaer som affaldssortering, skolehaver og biodiversitet, som fylder meget og interesserer eleverne. De er tit rigtig stærke til at sortere skrald på skolerne, både helt nede på madpakke-niveau, men også mere overordnet for skolen samlet set. Mange steder går de heldigvis også rigtig meget op i bæredygtig transport, både når klasserne skal på tur og ud på længere rejser, fortæller

e flag på skolen

Mette Lyngs Ferrum og lægger til:

- Hvert år indrapporterer skolerne så om deres nye grønne tiltag, hvilket er en god måde at holde fast i deres mål og værdier, lige som de bruger det til at videndele med andre skoler. Det giver selvfølgelig bedst mening, hvis man, som for eksempel i Aalborg, deltager med hele 45 Grønne Skoler.

Hun tilføjer at det også sker, at der er skoler, som falder lidt af på den og eksempelvis lader skolehaverne gro til, blandt andet fordi der er udskiftninger i elev- og lærergruppen og dermed i skolernes grønne råd, men er der ikke udvikling og fremdrift i de grønne tiltag, mister skolen retten til at kalde sig Grøn Skole og til at hejse det grønne flag. Heldigvis kommer der stadig nye til.

Grønne Skoler er en del af Foundation for Environmental Education (FEE), som er en af verdens største organisationer inden for undervisning om bæredygtig udvikling. FEE omfatter i alt 59.000 Eco-schools fra 73 lande. De Grønne Skoler kan søge om at blive venskabsklasse med Eco-schools i andre lande og samarbejde om fælles grønne projekter.

Vildere skoler

Ideen bag Grøn Skole er at elevernes uddannelse skal bidrage til, at børn og unge bliver aktive medborgere, og i følge Mette Lyngs Ferrum har det stor betydning for elevernes engagement, at de selv tager initiativ til og gennemfører forskellige grønne projekter til gavn for både natur og miljø. Hun understreger desuden vigtigheden af, at eleverne

ikke bare får indsigt i diverse aktuelle problemstillinger, men også bliver i stand til at omsætte deres viden til konkrete initiativer og projekter, så de ikke føler sig handlingslammede, men i stedet kan være med til at gøre en positiv forskel.

Grøn Skoles undervisningsforløb "En Verden til Fælles" for mellemtrinnet og udskoling kan downloades gratis af alle interesserede på Grøn Skoles hjemmeside, hvor man også kan finde undervisningsmaterialer og forløb til alle temaer. Er man tilmeldt som Grøn skole modtager man også et nyhedsbrev og derudover følger der, ifølge Mette Lyngs Ferrum, flere goder med:

- Dels sparrer vi med de Grønne Skoler undervejs i deres forløb, kommer med ideer til aktiviteter og respons på deres indrapporteringer, formidler kontakt til relevante lokale aktører eller skoler, danske såvel som internationale, de kan samarbejde med eller lade sig inspirere af. Dels tager vi på skolebesøg, underviser og holder inspirationsoplæg, lige som vi distribuerer frøposer til dyrkning eller eksempelvis mycelium til østershatte, siger Mette Lyngs Ferrum.

På hjemmesiden kan alle søge inspiration til udeundervisning, blandt andet på den gratis portal udeundervisning.dk samt via en lang række links til sider med forslag til arbejde med friluftsliv, udeundervisning og udeskole plus oplæg og læringsforløb til brug i skolen og undervisningen.

Her finder man også tips til hvordan man gør sin skole vildere og øger antallet af arter på skolens område. Blandt andet kan man læse om hvordan elever og lærere på Tølløse Privat- og efterskole og på Lindebjergskolen i Roskilde har arbejdet med at skabe levesteder for insekter, mens eleverne på Vallensbæk Skole har fyldt et stort bed med planter for at tiltrække sommerfugle. ■

Læs mere om Grøn Skole, de syv trin og programmets temaer på groenskole.dk

Fra materialet "En Verden til Fælles." Foto: Carsten Brinkmeyer

Bæredygtig undervisning

Af Anna Johansen, PLC-medarbejder og lærer på Ellebækskolen i Næstved

Hvad skal der til for at blive borger med handlekraft i forhold til en bæredygtig verden? Hvordan får vi eleverne til at opleve, at de kan være med til at gøre en forskel? Og hvad skal der til for at undervisere, lærere og pædagoger kan lave undervisningsforløb som understøtter det?

Disse spørgsmål stillede Nicolai Seest sig selv, inden han gik i gang med "Aktion verdensmål". Nicolai Seest er stifter af netværksorganisationen &Learning, som arbejder med skoleudvikling, herunder udviklingsforløbet "Aktion verdensmål". Det startede som et forløb i Frederiksborgs kommune i 2018 og er siden blevet gennemført i Grønland og andre kommuner i Danmark.

På Ellebækskolen i Næstved har flere klasseteam i indskolingens deltaget siden 2019. I 2021-23 har 2. klasse-teamet været afsted. I 2022 deltog jeg sammen med teamet med forløbet Bi-o-leg; Hvordan kan vi skabe biodiversitet på skolens udeområde samtidig med at der er plads til leg?

I 2023 var emnet "Fra madspild til måltid" (se Elisabeth Hartmeyers artikel herom side 16-17).

Undervisningen for lærerne i "Aktion Verdensmål" bygger på følgende fire elementer:

1. Autentisk ramme
Temaet for forløbet er en virkelig problemstilling. Gerne noget lokalt som børnene eller deres nærmeste kender til. Verdensmålene bruges som inspiration til at finde problemstillinger.
2. Innovationsmodel
For at hjælpe med til at finde

innovative løsninger bruges en model i designtænkning. Man anvender en toolbox bestående af arbejdsark, som undviserne kan bruge i planlægning af forløbet. Det skal "tvinge" undviserne til at tage udviklingen af deres forløb et skridt ad gangen, så de ikke haster videre og går efter den første, den bedste idé, akkurat på samme måde som eleverne ikke skal, når de skal arbejde sig igennem forløbet.

3. Læringsmål
Forløbet er en del af undervisningen i skolen, så det defineres undervejs hvad eleverne skal lære for at kunne arbejde kvalificeret med problem-løsning.
4. Model
Læringspersonalet og eleverne gennemgår samme proces: undviserne i forhold til at udvikle forløbet, eleverne i at udvikle løsninger på problemstillingen. Tanken bag er, at når undviseren selv har oplevet

hvordan processen er, kan hun/han bedre give den videre til eleverne.

Handlekompetence

Nicolai Seest: "Ud over hvad vi undviser i, bør vi også sætte fokus på hvordan vi skaber en bæredygtig skole, hvor både børn og voksne kan udvikle sig, trives og blive handlekompetente medborgere. Udviklingsforløbet blev søsat ud fra den grundantagelse at pædagoger og lærere selv må være kreative, handlende og gode til at samarbejde, hvis vi skal lykkes med at overføre de selvsamme kompetencer til eleverne."

Han tilføjer: "Gennem aktionslæringsforløbet opstår nye praksisformer, altså delelementer af en undervisningspraksis, som kan genkendes af fagkollegaer og beskrives så klart at den kan videregives til andre."

Som lærer er der forskellige benspænd,

AKTION VERDENSMÅL

Teach to improve the world

som kan gøre det svært at nå at tænke over, undersøge og afprøve nye undervisningsformer. I "Aktion verdensmål" arbejder man med aktionslæring, altså læring gennem handling, hvor lærere og pædagoger får et rum, hvor der er tid til at snakke sammen og planlægge, samt bruge forskellige teknikker, der tvinger os til at tænke anderledes end det, der falder lige for. Når vi afprøver det sammen – både i planlægningsforløbet og senere i klasserne skabes en erfaring, som vi – både lærere og elever – kan bruge i andre undervisningssammenhænge.

Nicolai Seest forklarer om bæredygtighed: "Med vores forståelse omfatter bæredygtighedsbegrebet en balanceret og helhedsorienteret tilgang til nutiden; at vi her og nu må finde en balance mellem forskellige hensyn, der gavner kloden bedst. Men at handle bæredygtigt er ofte fyldt med en række dilemmaer."

Og dilemmaerne var da også tydelige i vores forløb: Hvordan kan børn og bier være på skolens område samtidig? Hvordan kan man spise den mad, man kan lide, samtidig med at man begrænser madspild? At arbejde med tilsyneladende modsætninger og finde muligheder, hvor forskellige behov tilgodeses, er en vigtig erfaring for eleverne, som kan bruges i alle livets forhold. Det var også et dilemma hvordan vi som undervisere kan forberede et lukket forløb og stadig gøre plads til elevernes idéer. Begrænsninger kan somme tider gøre det nemmere at være kreativ - så det er okay, bare vi husker at give rum til elevernes egen refleksion og handling.

Håbets og handlingens pædagogik

Denne artikel bygger på en samtale med Nicolai Seest med afsæt i bogen *Håbets og handlingens pædagogik*, hvori Nicolai Seest sammen med Lillian Rohde har skrevet kapitlet "Bæredygtig professionsudvikling til den bæredygtige skole"

Bogen er blevet til ud ønsket om at "formidle viden, give idéer til og skubbe til kompetenceudviklingen af kommende lærere og pædagoger", så vi bedre kan danne og give handlemuligheder til elever i bæredygtighedens tegn. Den indeholder indslag om forsknings- og udviklingsbaseret viden samt forslag til pædagogiske og didaktiske handlinger.

Handling er nøgleordet. Bogen er blandt andet inspireret af Paulo Freires og Astrid Sinnes pædagogiske idéer.

Bogen indeholder tre dele:

- Del 1 - Det du skal vide om verdensmål og bæredygtighed,
- Del 2 – Bæredygtighed i skolen og
- Del 3 – Handlingsorienteret didaktik

Lars Stubbe Arndal har skrevet et kapitel i ovenstående bog, hvori han fortæller om hvordan man kan bruge litteratur og medier i forhold til bæredygtig dannelse. Han benævner Cli-fi (klimafiktion) som en ny genre og eksemplificerer ud fra følgende værker:

Det hus Jack (og Melissa) byggede
Kim Fupz Aakeson (forfatter) Lillian Brøgger (illustrationer)
Gyldendal, 2017

NORD
Af Camilla Hübbe
Gyldendal, 2017

NORD - Pigen i dybet
Af Camilla Hübbe
Gyldendal, 2022

Håbets og handlingens pædagogik – undervisning i verdensmål og bæredygtighed
Redigeret af Andy Højholdt og Thomas Ravn-Pedersen
316 sider
Hans Reitzels Forlag, 2021

Se mere på hjemmesiden <https://aktionverdensmaal.net/portfolio/>

Her finder du bl.a. beskrivelser af de forløb, som er gennemført indtil videre, til inspiration og videndeling. Gå ind og kig, måske er der noget, der passer lige til jeres elever og skole.

FIRE fase modellen er beskrevet i bogen *Innovative Elever. Undervisning i FIRE faser*. Af Lillian Rohde og Anja Lea Olsen, Akademisk forlag, 2013 På bogens hjemmeside kan der downloades kopiark til brug i undervisningen. <https://www.akademisk.dk/innovative-elever-undervisning-i-fire-faser>

Nyt projekt i gang

&Learning har et nyt projekt på vej ved navn Aktion klima – et fleksibelt læremiddel til udskolingen med fokus på 3 klimaudfordringer. Projektet er støttet af VILLUM FONDEN, og kører i 5 kommuner. Vil man vide mere er man velkommen til at kontakte Nicolai Seest: nicolai@andlearning.com

Fra madspild til måltid

Af Elisabeth Hartmeyer, lærer på Ellebæk-skolen (afd. Kildemark) i Næstved

Få indblik i erfaringerne med udarbejdelsen og gennemførelsen af et to-ugers forløb om madspild for tre klasser på 2. årgang set gennem en nyuddannet lærers øjne.

Find et problem!

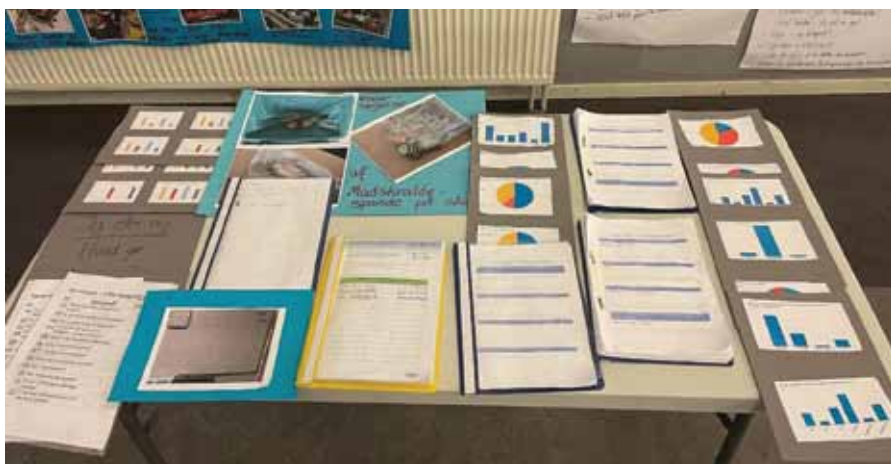
Inden vi gik i gang med udarbejdelsen af forløbet på 2. årgang, deltog jeg og mine kollegaer, i alt 6 lærere og 3 pædagoger, i et kursus i "Aktion verdensmål". Her blev vi introduceret til den didaktiske model for udvikling af innovative elever; FIRE-design. Derudover fik vi på egen krop lov til at afprøve forskellige brainbreaks og øvelser, som lagde op til at klargøre for forståelsen for et bestemt emne, ideudvikle og evaluere. Øvelserne hjalp os med at finde, undersøge og vurdere, hvor der kunne være et spændende problem på enten skolen eller i Næstved kommune, som vores elever ville kunne arbejde med løsningen af. Et af de emner, vi undersøgte, var skolemaden, og den mængde mad, som eleverne smider ud i skraldespanden. Ved hjælp af øvelserne valgte vi med at lægge os fast på emnet "Fra madspild til måltid", og dermed FN's verdensmålet 12: Ansvarligt forbrug og produktion og herunder delmålet 12.3, som omhandler madspild.

Foreløbig plan

Da verdensmålet var valgt, udarbejdede vi følgende problemformulering til eleverne: "Hvad kan du gøre for at mindske madspild hjemme og på skolen?". Grundet forløbets innovative element, var det fra starten af ikke fastlagt hvilket produkt eller løsning, eleverne skulle ende ud med efter de to uger. Hver dag blev afsluttet med et kort møde, hvor planen for dagen efter blev justeret, så den passede til hvor eleverne var.

Forløbet

Vores forløb blev planlagt ud fra FIRE-modellen. For at motivere og fange

Eleverne afprøvede øvelser, som lagde op til at klargøre forståelsen for et bestemt emne, ideudvikle og evaluere. Foto: Elisabeth Hartmeyer,

elevernes interesse omhandlede det elevernes nære livsverden og flere oplevelser blev implementeret undervejs i de fire faser: Forståelse, Ideudvikling, Realisering og Evaluering. For at tydeliggøre processen, blev en stor vidensvæg lavet ud fra de fire faser. Undervejs tilføjede eleverne hvad de havde lavet og lært.

Forståelsesfasen fyldte fire dage i den første uge og bestod blandt andet af et besøg af Købmanden fra byens ene Rema 1000, en video om madspild og indsamling af skolens madaffald. Disse oplevelser blev implementeret for at synliggøre problemet med madspild for eleverne, og for at vise at de selv kan gøre noget for at ændre på det. For at kortlægge elevernes viden på området gennemgik vi øvelserne 'Omvendt brainstorm', 'Tavs lego' og 'Collage' den første dag i forløbet. Derefter kunne det videre forløb stilladsreses efter dette.

Formålet med forståelsesfasen var, at eleverne skulle opnå viden om, hvad fødevarerbutikker gør for at mindske madspild, hvor meget madspild hver elev havde hjemme hos dem selv og hvor meget madaffald der var på skolen. Dette for at opnå et kendskab til, hvad der kunne forbedres i elevernes nære livsverden og hvorfor dette er vigtigt. For at eleverne kunne undersøge madspild, blev de undervist i at lave interviews og hvordan man bearbejder spørgeskemaer.

Alt materiale kom op på 2. årgangs vidensvæg, så eleverne kunne følge med i processen med at indsamle viden.

På baggrund af den foregående fase, skulle eleverne idegenerere om fredagen i første uge. Hver elev fik en seddel hvorpå de måtte skrive så mange ideer ned til løsninger på mindskning af madspild enten på skolen, derhjemme og hos fødevarerbutikkerne. Dernæst blev alle ideerne samlet, og der blev stemt på de tre ideer, der skulle arbejdes videre med. Valget faldt på at der skulle arbejdes med madplaner, mad af madspild og skolens kompost.

I realiseringsfasen delte teamet sig i tre grupper, sådan at der blev dannet tre værksteder blev ud fra elevernes ideer. Hver klasse var en dag på hvert værksted, hvilket betød at realiseringsfasen strakte sig over fire dage.

Det ene værksted arbejdede med madplaner, og hvordan en madplan kan være med til at mindske madspildet hjemme hos eleverne. I forståelsesfasen havde eleverne undersøgt deres forældres mad- og indkøbsvaner, samt mængden af madspild derhjemme. Eleverne udarbejdede madplaner de kunne tage med hjem, som minimerede madspild ved eksempelvis at have flere retter med gulerod, hvis man havde købt et kilo. Derved brugte man madvarerne op, og havde ikke en rest liggende i køleskabet.

Værkstedet med madspild modtog dato-madvarer som normalt ville være blevet smidt ud fra forskellige fødevarerbutikker i nærområdet. Eleverne skulle ud fra de madvarer, de modtog, finde på retter, de kunne lave, så mest muligt blev brugt. Opskrifterne fik eleverne med hjem.

Det sidste værksted havde fokus på skolens kompost. Komposten blev ikke brugt ret meget, så eleverne undersøgte, hvordan dette kunne ændres, så den kunne blive brugt mere aktivt. Eleverne undersøgte blandt andet kompostens lokation på skolen, priser på kompostskraldespande, om skolens kompostbeholder var god og hvad forskellen er på madaffald og kompostaffald. 2. årgang endte med at sende tre løsningsforslag til at mindske skolens madspild til skolens leder, nemlig:

1. 2 madskraldespande til hver klasse så madaffald og kompostaffald kan fordeles hver for sig
2. Ny lokation til skolens kompost. Det kan blive en dukke-opgave at gå ud med kompostaffaldet, eller en ugeopgave for hver klasse fordelt ud på året.

Stop madspild. Foto: Elisabeth Hartmeyer

3. En ny og bedre kompostbeholder, da den nuværende beholder ikke lever op til kravene

Evalueringsfasen strakte sig kun over en dag, men indeholdt både personlig refleksion og erfaringsudveksling. Ved brug af evalueringsøvelsen 3-2-1, skulle eleverne nævne tre ting de havde lært, to ting de ville fortælle andre om og en praksis de ville indføre fremover. Endelig mødte nogle af skolens ledere op for at overvære elevernes gennemgang og forklaring af deres store vidensvæg.

Da forløbet var vel overstået, bevilgede ledelsen en ny kompostbeholder og en ekstra skraldespand til skolens madkundslokale. Derudover meldte flere forældre tilbage at de var begyndt at lave madplaner og var blevet bedre til at lave mad af kort dato-madvarer. Eleverne var glade for forløbet, især for at lave undersøgelser og at eksperimentere med madlavning. Der har været fuld fart på ugerne - og det er dejligt at eleverne har fået gode tilbagemeldinger fra både ledelsen og forældre. Så *har* de gjort en forskel!

Skolens ledere overværer Elevernes gennemgang og forklaring af deres store vidensvæg. Foto: Elisabeth Hartmeyer.

Det første skridt er

Af Eline Mørch Jensen

Men når man går i gang med at tænke verdensmålene ind i skolens undervisning og hverdag bliver det en hjælp til nye gode vaner – eksempelvis inden for rammen *verdensmåls-certificering*.

Sådan siger Kristine Fjord Tolborg, direktør i CHORA 2030, som gennem projektet 2030 SKOLER sammen med Randersgades Skole og Rysensteen Gymnasium i 2019 tog initiativ til udviklingen af en verdensmåls-certificering af skoler. Verdensmåls-certificeringen har til formål at lette vejen for, at FN's verdensmål for bæredygtig udvikling integreres i det danske uddannelses-system. Fra grundskole- til universitetsniveau. Senest har CHORA 2030 også udvidet konceptet med 2030 BIBLIOTEKER.

- De fleste skoler er nok med på at man i en eller anden grad skal adressere verdensmålene, men noget andet er, om man er parat til at stille spørgsmål ved og gentænke de måder, man gør tingene på. Der er jo stor forskel på om man gerne vil have "noget om" verdensmålene med i undervisningen, eller om man vil forholde sig til og afspejle tidens udfordringer. Her er det min oplevelse, at de skoler der træder ind i 2030 SKOLER-netværket tager det på sig som et udviklingsprojekt, fortæller Kristine Fjord Tolborg.

Verdensmåls-certificeringen skal sikre, at skolerne tager ansvar for at fremme bæredygtig udvikling i et verdensmåls-perspektiv både på skolen selv og gennem uddannelse og dannelse af eleverne. Formålet er at give eleverne viden om verdensmålene og erfaring med, hvordan de selv kan bidrage, for på den måde at styrke deres engagement og aktive deltagelse i demokrati og samfundsudvikling.

Der er omkring 30 skoler med i 2030

Bogbyttehuse. På Gjern Skole har 6. klasse bygget otte bogbyttehuse. Det er små bogskabe placeret centrale steder i byen, hvor man kan tage en bog med hjem at læse og selv aflevere bøger, man ikke bruger. Husene er bygget af gamle skabe og genbrugsmaterialer, som skolen blandt andet har fået fra den lokale tømmerhandel. Samtidig har eleverne sammen med biblioteket arbejdet med læselyst, og de har lavet små kort til bogbyttehusene, hvor man kan skrive en læseanbefaling, som kan lægges i de bøger, man afleverer. Foto: Gjern Skole

SKOLER, de fleste af dem grundskoler og derudover tæller netværket efterskoler, ungdomsuddannelser og en enkelt professionskole. Godt halvdelen er i fuld gang og resten er på vej og typisk allerede involveret i forskellige verdensmålstiltag, for eksempel i form af temadage eller -uger, men endnu ikke helt i mål med at udarbejde en egentlig handleplan.

- Skolerne bliver certificeret ret hurtigt i processen, men skal dog først have en treårig handleplan klar inden for både undervisning, drift og værdisæt, hvor

de folder deres forskellige aktiviteter ud. Vi lægger nemlig stor vægt på at der kommer handling bag ordene og at bureaukratiet holdes nede på et absolut minimum, understreger Kristine Fjord Tolborg.

Hvad kan vi selv stille op?

Hun peger på at der i skoleverdenen er meget fokus på udeskole, skolehaver og aktiviteter i det fri, hvilket er rigtig positivt, da det i sig selv er et fint formål at ville genforene eleverne med naturen. Samtidig mener Kristine Fjord Tolborg også at der er mere fundamentale

det sværeste...

Foto: Gjern Skole

spørgsmål på spil, ikke mindst hvilket samfund vi ønsker at være i fremtiden, og hvad det kræver af vores børn og unge og dermed også af vores skoler og uddannelsesinstitutioner. De spørgsmål, mener hun, kan ikke alene besvares ved at sende eleverne på tur i skoven.

- Hvis vi tager affaldssortering, som tit er en stor ting på skolerne, er det superfint at lære eleverne at sortere rigtigt – det ville da være mærkeligt, hvis alt bare røg ned i den samme spand! Det handler helt sikkert også om at få tingene til at hænge sammen i hovederne på børnene. Det skal bare helst ikke slutte der, vel? Måske skal vi til at se nærmere på vores ressourceforbrug, men ikke kun med fokus på den enkelte elevs ansvar eller på familierne derhjemme, samtalen skal hæves op på et meget mere overordnet niveau, mener Kristine Fjord Tolborg og tilføjer:

- Her kan det være en fordel at skolerne allierer sig med lokale organisationer og virksomheder, som er godt i gang, dels for at komme med nogle gode eksempler på noget der går den rigtige vej, men også for at vise, at det ikke er noget børn og unge skal stå alene med. Der er store udfordringer, ja, men der er en hel verden

der er i gang med at prøve at finde løsninger og nye veje at gå ...

Verdensmålene i hverdagen

Ifølge Kristine Fjord Tolborg er der behov for en mentalitetsændring i dele af undervisningssystemet. Hun mener at skolerne er nødt til at se tingene i en større sammenhæng, sådan at eksempelvis et øget fokus på akutte trivselsproblemer ikke sker på bekostning af klimaet. Der skal en mere helhedsorienteret og aktivistisk tilgang til, hvor bæredygtighed bliver en naturlig praksis i hverdagen og en integreret del af skolens virke og dannelsesopgave, lyder hendes opfordring.

- Det første skridt er det sværeste – men også det vigtigste! Og så kan det godt være at det ikke bliver et enormt radikalt skridt, man starter med, hvis skolen måske ikke har så mange ressourcer. Det kan være skraldesortering eller genbrug og reparation af møbler. Men det er også fint at tage små skridt, det vigtige er at skolen kommer i gang og begynder at forholde sig til de her spørgsmål, siger Kristine Fjord Tolborg og lægger til:

- Samtidig er det vigtigt – det hører jeg også tit fra eleverne – at skolerne

selv tager bæredygtighed på sig som en opgave og ikke kun som noget de underviser i. Det møder decideret modstand hos mange elever, når de på den ene side hører at vi skal passe på jordens ressourcer og samtidig kan se, at skolen ikke lever op til målsætningerne. Den diskrepans kan de slet ikke være i.

Kristine Fjord Tolborg peger desuden på at børn og unge – lige som alle andre – står i et skisma mellem hvad vi hver især kan gøre og hvilke samfundsmæssige forandringer der skal til for at løse, eller måske rettere lette, tidens store udfordringer, ikke mindst på klimaområdet.

Tag de åbne samtaler

- I 2030 SKOLER kan vi se, at de små elever synes det er fantastisk at bygge insekthoteller, bogbyttehuse eller plante planter ud, de elsker det og er helt med på fortællingen om, at de med til at gøre noget godt for verden. Men når de efterhånden har været alt det der igennem siden indskolingen og begyndelsen af mellemtrinnet og så kommer til sidst på mellemtrinnet og udskolingen ... Ja, så kan de jo godt se at det ikke holder ... Altså, det er jo nok ikke insekthotellerne der redder verden, vel?

- Her er vigtigt, at vi ikke bare siger "alt er godt og nu er I bare verdensmestre i klima," men tager elevernes refleksioner og bekymringer alvorligt og italesætter skismaet om hvad der skal til. Det, tror jeg, vi er nødt til at være åbne om i skolen, vi kommer ikke uden om at tage de samtaler, siger Kristine Fjord Tolborg.

Hun mener også at det er vigtigt at tale om hvorfor det har betydning, at vi trods alt gør det vi kan, samtidig med at det på ingen måde er nok, lige som vi må se i øjnene at der skal ske langt mere vidtrækkende ændringer på samfunds- og globalt niveau.

- Det er ikke et enten-eller men et både-og. Her er vi tilbage ved det aktive medborgerskab, det er hele tiden der vi havner, nu bare med et andet bagtæppe, hvor det drejer sig om at få dannelses-

Verdensmålsgraffiti.

På Højby Skole har 4. klasse udsmykket en gangtunnel på vej til skolen med verdensmålsgraffiti, så alle kunne se at de kom til en ægte verdensmålskole, når de nærmer sig skolen. Med hjælp fra deres lærer skrev klassen en ansøgning til kommunen, hvilket gav dem indblik i den demokratiske proces, som de dermed blev del af. Klassen fik grønt lys til projektet, og sammen med en graffitikunstner fik de udsmykket den grå tunnel med verdensmålsgraffiti. Foto: Højby Skole

perspektivet på banen og give eleverne oplevelsen af at man godt kan være med til at ændre tingene. Det tror jeg desværre at der er mange børn og unge der ikke tror på, at man kan.

Godt i gang - på flere måder

For Kristine Fjord Tolborg er det ikke så vigtigt, om en skole bliver verdensmålscertificeret eller ej – uden at hun dermed vil undergrave ideen bag 2030 SKOLER. I hendes optik er verdensmålscertificeringen et værktøj eller en metode til bare at gå mere helhedsorienteret ind i skolens rolle på verdensmålsområdet. Hun nævner at en del skoler har taget verdensmålsarbejdet på sig som skolens identitet, for eksempel Grøn Skole og UNESCO Verdensmåls-skolerne, mens andre ikke gider at bruge de der mærkater og bare istedet siger "vi er selv i fuld sving og det bliver vi ved med."

- Det kan se ud på mange måder – og gør det heldigvis også! Til gengæld ville jeg ønske at alle skoler kigger på det verdensmålsarbejde, de laver, og stiller sig selv spørgsmålet "Er der noget vi bør ændre i forhold til den virkelighed vi står i? Med udsigt til en forandret verden - vi begynder allerede at se rystelserne fra de menneskeskabte klimaforandringer - er det så det samme gamle pensum, der kan klæde eleverne på til at møde fremtidens

forandringer eller skal der noget andet til?

Verdensmåls-certificeringen er som nævnt ikke et slutmål, men derimod en markering af at skolen befinder sig i en kontinuerlig proces og udvikling, for, som Kristine Fjord Tolborg udtrykker det, så er bæredygtighed "ikke en dagsorden der kommer til at gå væk – nogen sinde!"

På de tre år skal skolerne gerne nå dertil, hvor undervisningen og arbejdet med verdensmålene er sat så meget i system,

at skolen selv kan bære det videre og indarbejde det i årsplaner og årshjul.

Derudover skal de have en plan for det videre arbejde, hvor man løbende kan justere på tingene, så der er styr på retningen og man kan bygge nye initiativer og tiltag på. Nogle skoler ser scertificeringen som et greb til at skabe fælles identitet og retning blandt, ikke bare elever, men også medarbejdere, der ofte arbejder meget adskilt, idet det samler dem om et meningsfuldt indhold, der rækker ud over hverdagslogistikken.

- Vores erfaringer viser, at det at kombinere verdensmålsundervisningen med skolernes egne bæredygtigheds-tiltag fungerer godt. Det giver eleverne et laboratorium, hvor de kan øve sig konkret i at arbejde med bæredygtighed, hvorfor vi også lægger stor vægt på elevinvolvering og inddragelse af lokale samarbejdspartnere, siger Kristine Fjord Tolborg og lægger til:

- Skolebibliotekerne er selvfølgelig oplagte aktører og tovholdere i skolernes certificeringsproces. Mange skoler samarbejder derudover med lokale folkebiblioteker, som nu har fået deres egen verdensmåls-certificering 2030 BIBLIOTEKER, hvor bibliotekerne skal skabe mere bæredygtige løsninger i eget hus og desuden engagere borgere i samtaler og støtte initiativer om bæredygtighed.

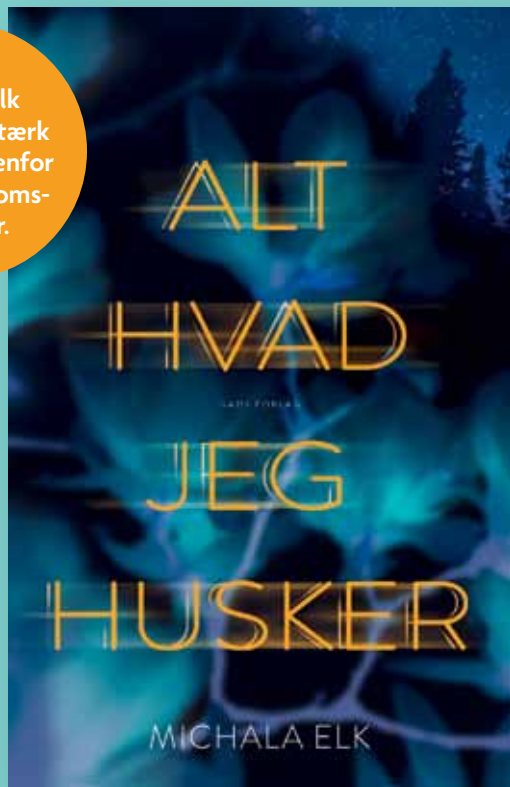
Læs mere på CHORA2030.dk

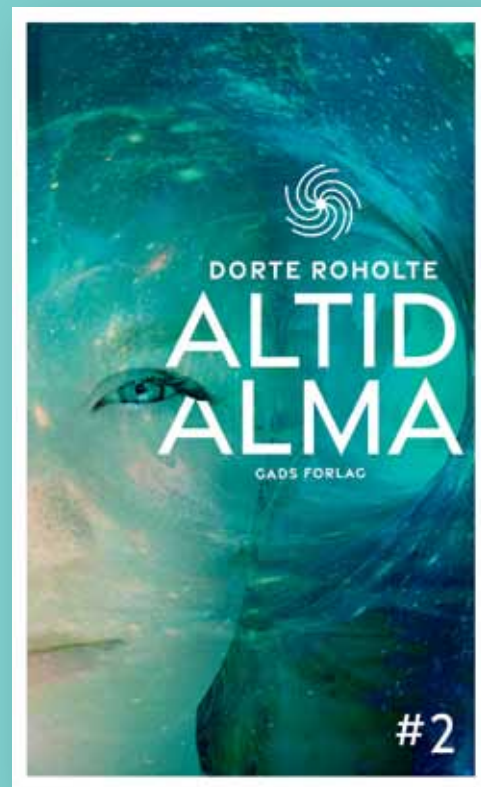
Foto: Højby Skole

DE STORE LÆSER

Af
Michala Elk
– en ny og stærk
stemme indenfor
dansk ungdoms-
litteratur.

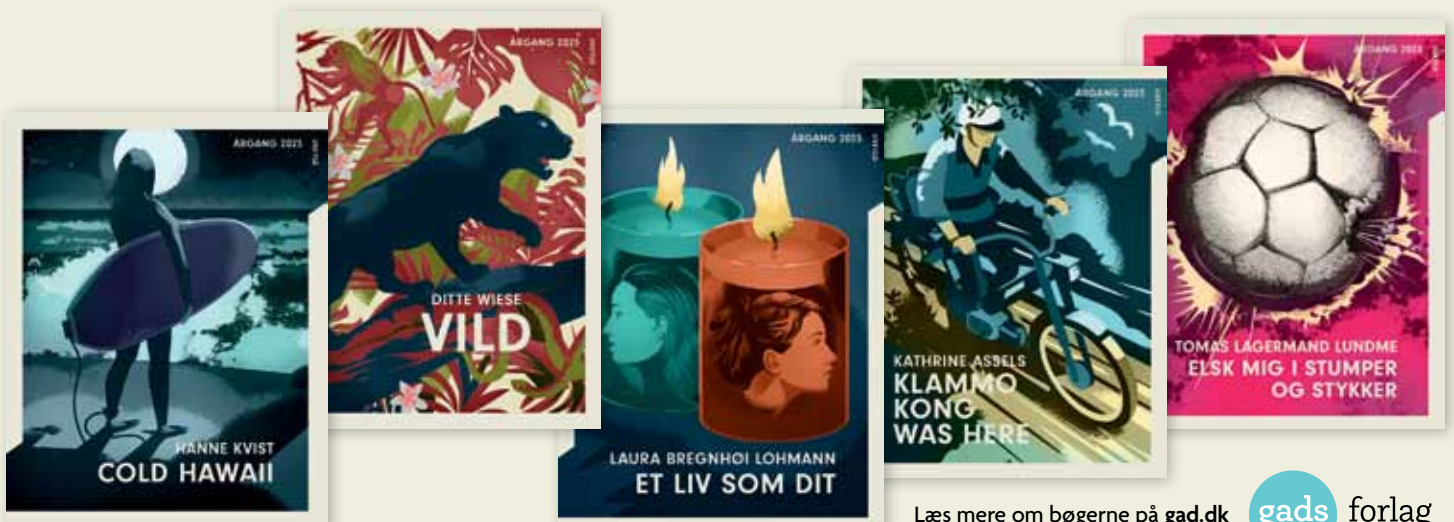
Alle lyver, når de ikke tør se sandheden. *Alt hvad jeg husker* – en intens spændingsroman om de ting vi helst vil glemme, og de venskaber, vi altid vil huske.

Anden bog i trilogien om ukuelige Alma, der konfronterer fortiden for at forstå nutiden af den prisbelønnede forfatter Dorte Roholte.

ÅRGANG 2023 – USKYLD

I en række kortromaner til de 13-16-årige giver fem af tidens store forfattere deres bud på ungdomsfortællinger om samme tema.

Læs mere om bøgerne på gad.dk

gads forlag

Mellem "Pirater" og

Af Lise Bidstrup

De to forfattere Anna Bridgwater og Lise Bidstrup er i gang med at skrive en antologi, hvor de rejser rundt i verden og besøger projekter gennem PlanBørnefonden. Besøgene og samtalerne med børnene og de unge bliver omdannet til skønlitterære noveller, der skal udgives samlet, når researchrejserne er gennemført. Novellerne har Verdensmålene som en bagvedliggende ramme. Der kommer til at være fokus på fattigdom, ulighed, sundhed, sult, rent vand, klima og de andre verdensmål, der alle understøtter en positiv udvikling i verden.

Vaskemaskinen har vasket Kenyas røde jord af mit tøj, men i mit hoved og krop har Kenya sat sig fast. Et sted i Mathare er en ung mand i gang med at samle plastik på lossepladsen. Grisene følger efter ham, for han roder op i skraldet, så noget spiseligt måske kommer til syne. En pige på 11 er ved at blive smidt ud af sit hjem, fordi hun er gravid. I Kibare er en dreng på 13 lige flyttet ind hos sin tante, fordi hans forældre ikke har råd til at have ham derhjemme. En flok køer standser trafikken på Kibos Road. En fisker stævner ud for at fange fisk i Victoriasøen. Solen får løvens manke til at flamme, mens han ligger og venter på, at løvinden kommer tilbage med et bytte. I Kombewa sidder en ung kvinde i sin nye stand på markedet. Foran hende ligger en bunke tomater. Hun smiler, for hun er ved at blive herre over sit eget liv. En ung boda-boda rider drejer gashåndtaget på sin motorcykel. Bag ham sidder en

Selfie af Lise Bidstrup og Anna Bridgwater.

kvinde og imellem dem et lille barn. Han ved, han har ansvaret for deres sikkerhed. Sådan var det ikke før.

I Kenya mødte vi folk, der med nærmest intet økonomisk overskud vælger at gøre en indsats for at ændre deres samfund. Folk med et kæmpe menneskeligt overskud der ikke vil finde sig i ulighed, i forskelsbehandling, i magtmisbrug, i vold. Folk, der vil dialog og forandring.

I slutningen af januar 2023 var Anna Bridgwater og jeg på vores første researchrejse med PlanBørnefonden, og sjældent har en enkelt uge gjort så stort et indtryk. Den uge viste os, at det hjælper at hjælpe! Hvis man rækker de rigtige mennesker en hånd, så får de frø til at spire, de får unge til at tage ansvar, de skaber fred og dialog. Der er mennesker, der gør en indsats og gør verden til et bedre sted et skridt ad gangen.

Det var en stor oplevelse og et privilegium at se PlanBørnefondens arbejde på nært hold. Og det er med engagement og stolthed, at Anna og jeg skriver de noveller, der skal formidle det arbejde og de mennesker.

Vores første møde i Kenya var med unge fra verdens største slumområde, Kibare, der ligger ved Nairobi. De havde sagt ja til at fortælle os deres historie. Vi blev kørt

dertil af PlanBørnefondens lokale medarbejdere, og på en lille plads mellem blikhytter, der stod hulter til bulter lænet op ad hinanden så langt øjet rakte, var der sat stole op i en rundkreds.

Det var respektindgydende, hvor åbent de unge mennesker fortalte om deres liv og udfordringer i slummen. Historierne var hjerteskrærende. Pigerne og de unge kvinder fortalte om kønsbestemte udfordringer: voldtægter og ufrivillige graviditeter. De fortalte om, at de fik problemer med at komme i skole, så snart deres menstruation begyndte. De færreste af dem havde ikke råd til hygiejnebind, og derfor måtte de blive hjemme. Nogle fortalte, at løsningen på det problem kunne være at gå i seng med mænd, der gav dem penge, så de kunne købe bind og på den måde komme i skole. Det føles unødvendigt at sige, at denne løsning kun fungerer på meget kort sigt, da der heller ikke er råd til prævention. Den yngste pige, vi hørte om, der var blevet gravid, var kun ni år. Ni!

Drengenes historier handlende meget om alkohol og stoffer. De handlede om at være macho alt for tidligt. Om dårlige forbilleder, der ikke lærte dem at tage ansvar og beskytte andre. Alt det, var den gruppe, vi snakkede med, med til at ændre. De var rollemodeller. De tog rundt i slummen og snakkede med

Rollemodeller

børn og unge om respekt, uddannelse og om hvordan de kunne samarbejde for at gøre deres lokalområde til et trygt sted. Et af indsatsområderne var de såkaldte bodi bodi-riders. Unge mænd, der tjener penge på at transportere varer og personer rundt på deres motorcykler. Bodi bodi-ridere har ry for at være "slemme". Mange graviditeter er resultat af et møde med en bodi bodi. Men den gruppe unge mennesker, vi snakkede med i Kibare, havde vendt bøtten på hovedet. De var i gang med at uddanne de unge bodo bodi-riders til at være ansvarsfulde og respektfulde mænd, og det var lykkedes så fornemt, at de unge kvinder fortalte, at nu var det bodi bodi'erne de kaldte på, hvis de havde brug for hjælp.

Dagen efter blev vi kørt til Mathare, et andet slumkvarter, der ligger i udkanten af Nairobi. Her snakkede vi med en gruppe unge, der kaldte sig selv "Pirates". De var startet som en stor gruppe teenagedrenge, der havde overlevet ved at

stjæle rundt omkring på de nærliggende markeder. De holdt til i et kondemneret hus, der lå midt på en kæmpe losseplads. På et tidspunkt fik politiet nys om, at det var deres gruppe, der stod for tyverierne, så de tog affære.

De begyndte at skyde de unge. Da "Pirates" havde mistet omkring 50 venner som følge af politiets "udrensning", var en del af gruppen flygtet til andre slumområder, og der var kun 10-15 unge teenagedrenge tilbage i "klubhuset" på lossepladsen. På dette tidspunkt fik en lokal organisation, der arbejder sammen med PlanBørnefonden kontakt til gruppen, og de hjalp de tilbageværende med at vælge en ny vej.

"Pirates" holder stadig til i klubhuset på lossepladsen, men de er ikke længere på kant med loven. Nu tilbyder de lektiehjælp til børnene i området, de har åbnet deres klubhus, så en ny generation af teenagere har et sted at være og nogle rollemodeller at se op til,

så det bliver nemmere for dem at vælge uddannelse og dialog i stedet for kugler og grave.

"Pirates" er blevet en værdsat del af lokalsamfundet.

Vores uge i Kenya var et bombardement af indtryk og rystende historier, som vi er i gang med at omdanne til noveller, der forhåbentlig kan gøre danske børn og unge klogere på verden og medmenneskelighed.

I skrivende stund er vi i sidste fase af planlægningen til vores næste researchrejse, hvor vi tager til Moldova. Her skal vi blandt andet snakke med børn, der er flygtet fra krigen i Ukraine, unge romaer og mange andre. Vi kommer med sikkerhed til at høre flere voldsomme historier om børn, der lever liv, som intet barn burde. Men det, der gør det til at holde ud, er de mennesker der skaber håb og forandring. Dem der tager et skridt til siden og siger: "Det her kan vi gøre bedre, anderledes. Vi kan skabe noget godt."

Børns rettigheder på skoleskemaet

Af Iben Stjerne Christensen, Senior Content Manager, og Charlotte Henriques, Senior Community Engagement Manager, SOS Børnebyerne

SOS Børnebyernes skole-tjeneste har et hav af gratis undervisningstilbud, der spænder over alt fra en temadag på Børnekonventionens fødselsdag 20. november, over et lærerigt besøg af en foredragsholder til en julekalender med fokus på børns rettigheder og levevilkår rundt om i verden.

Ønsket om en mere verdensvendt undervisning vinder indpas blandt danske folkeskolelærere. Men hvor går man på jagt efter undervisningsmateriale, der fanger elevernes opmærksomhed og gør dem klogere på verden omkring dem?

Man kan for eksempel slå et smut forbi SOS Børnebyernes skoleunivers, hvor man kan finde både undervisningsmateriale til en enkelt lektion eller en hel måned. Alt sammen helt og aldeles gratis. SOS Børnebyerne er en børnerettighedsorganisation, der kæmper for at give alle børn en god og tryk barndom. Det afspejler sig i deres skoleunivers, der stiller skrappt på temaer som Børnekonventionen, børns levevilkår og rettigheder og Verdensmålene.

Alle børn har ret til at have det godt – uanset hvor i verden de er født og bor. For at sikre børns rettigheder er alle verdens lande, undtagen USA, blevet enige om et sæt regler, der definerer, hvordan alle børn og unge under 18 år skal beskyttes og behandles. Regelsættet trådte i kraft den 20. november 1989 og fik navnet FN's Konvention om Barnets Rettigheder, men de fleste kalder den Børnekonventionen. Danmark skrev under i 1991 og tilsluttede sig dermed Børnekonventionen.

Børnekonventionen er sammen med FN's 17 Verdensmål en rød tråd for SOS Børnebyernes arbejde og for undervis-

SOS-ambassadør og TV-vært Mille Gori – også kendt som Motor Mille fra DR Ramasjang – er vært på Omvendt Julekalender. Foto: Chile Hviid Orloff

ningsmaterialet i foreningens skoletjeneste, og der er noget til alle alderstrin. I undervisningsforløbet 'Du har ret' kan eleverne gå på opdagelse i rigtige cases ude fra verden og gennem arbejdet med blandt andet tekst, billeder og animationsfilm blive klogere på deres egne og andre børns rettigheder. I et andet forløb kan eleverne prøve kræfter med podcastformatet ved at sætte lyd til børns rettigheder. Eleverne arbejder i værktøjet WeVideo på Skoletube og bliver undervejs guidet igennem de fire faglige faser: research, brainstorm, realiser og evaluer.

Omvendt Julekalender

SOS Børnebyerne har også materialer om børns rettigheder og verdensmålene til de mindre elever. Blandt andet i decemberforløbet 'Omvendt Julekalender', hvor lærere i indskoling og på mellemtrinnet hver dag i december får gratis adgang til film og opgaver om verdens børn.

SOS-ambassadør og TV-vært Mille Gori – også kendt som Motor Mille fra DR Ramasjang – er vært på kalenderen. Hver dag tager hun eleverne med på en rejse fyldt med udsyn og indsigt. Hun viser også en lille film ude fra verden, hvor hovedpersonen altid er et barn. Undervejs kommer hun forbi lande som Laos, Nordmakedonien, Zanzibar og Nepal, hvor børn gør hende og eleverne klogere på, hvorfor det kan være svært at komme i skole, hvordan det er at bo i slummen eller hvordan det er at miste en forælder i en naturkatastrofe.

Filmene giver eleverne et unikt indblik i børns liv og levevilkår, der adskiller sig en del fra de fleste skolebørns herhjemme. Omvendt Julekalender kommer rundt om emner som Børnekonventionen, Verdensmålene og børns levevilkår og rettigheder. Og så bliver Mille også inviteret til Bulgarien, hvor hun blandt andet skal møde en ukrainsk dreng, der sammen med sin familie er flygtet til Bulgarien og nu bor i en børneby.

En børneby er fællesbetegnelse for en gruppe familiehuse med SOS-familier. En SOS-familie består typisk af en SOS-mor og mellem fire til ti børn i forskellige aldre, der ikke har en mor, far eller anden voksen, der kan tage sig af dem. SOS-moren er uddannet i at tage sig af børn, der har haft en vanskelig start på livet. Hun opbygger stærke og trygge forhold til hvert enkelt barn og sikrer, at barnet får den omsorg og støtte, han eller hun har brug for, for at udvikle sig til et sundt, voksent menneske.

Filmene bakes op af et refleksions-spørgsmål, der kan motivere eleverne til at arbejde videre med julekalenderen ude i klasserne. Det kan for eksempel være "Hvorfor er der nogen, der er fattigere end andre?" eller "Hvorfor synes I, det er vigtigt at gå i skole?" Hver dag er der et forslag til at gøre en god gerning. I år er det 11. gang, at SOS Børnebyerne præsenterer Omvendt Julekalender. I 2022 fulgte mere end 68.000 elever fra hele landet med i december måned.

Gratis foredrag på skolen

SOS Børnebyerne har deres eget foredragskorps. De tilbyder gratis og

lærerige skoleforedrag, der handler om, hvordan det er at være barn rundt om i verden, og hvad en god barndom betyder for et barns hverdag og muligheder i livet. I foredraget får eleverne mulighed for at komme helt tæt på nogle af de udsatte børn, som SOS Børnebyerne til dagligt hjælper i nogle af verdens fattigste lande. Det giver eleverne et indblik i nogle af de udfordringer, udsatte børn møder i deres hverdag.

Gennem inddragelse af FN's Verdensmål og Børnekonventionen sætter foredraget fokus på børns rettigheder og de ting, som verdens børn har til fælles på trods af deres forskellige livsvilkår. Alle børn – uanset deres baggrund – har nemlig ret til en god skolegang og en tryk opvækst med familieliv og omsorg. Foredraget indeholder videoer, sanseting og interaktive elementer som quiz, privilegiespil og vennekort, der inddrager eleverne og sætter deres viden og meninger i spil. Foredraget tilpasses til den enkelte klasse og er således relevant for både indskoling, mellemtrin og udskoling.

Privilegiespillet: Privilegier kan være uhåndgribelige og svære at forstå. Ikke desto mindre kan de gøre os klogere på, hvordan mennesker fødes med forskellige forudsætninger her i livet. Dette illustreres i privilegiespillet, hvor dine elever gennem roller og bevægelse lærer, at det er tilfældigt, hvor man er født, hvilken familie man fødes ind i, og hvilke privilegier, man har.

Vennekort: Eleverne får udleveret et vennekort, hvor de skal svare på række spørgsmål, for eksempel navn, alder, yndlingsmad og drømme (mellemtrin) eller tegne deres hjem (indskoling). Den anden side af kortet er udfyldt/tegnet af et barn, der bor i en SOS-børneby. Tanken bag kortene er at tale om forskelle og ligheder i børns livssituation og drømme. Hvordan bor du, hvordan ser din familie ud, spiser du det samme, drømmer du om det samme, osv.? Der er fire kort med fire forskellige børn fra en SOS-børneby. Der er i alt 36 kort i et classesæt.

En dag i Børnekonventionens tegn

SOS Børnebyernes forskellige - online og analoge materialer henvender sig til både indskoling, mellemtrin og udskoling. Du kan frit sammensætte materialet, så det passer til netop jeres børnerettighedsdag

Uddannelse er den sikreste vej ud af fattigdom. Skolepigerne på billedet er heldige. De går i skole på Zanzibar, hvor op mod hvert fjerde barn arbejder i stedet for at gå i skole. Nogle gange er vejen spærret på grund af noget så banalt som manglende penge til bussen, skoleuniformen og skolebøgerne. Foto: Lars Just

den 20. november – eller en anden dag. Her er nogle ideer til, hvordan en børnerettighedsdag kan se ud:

- Få besøg af en foredragsholder, der vil sætte dine elevers viden i spil (alle)
- Sæt fokus på børns rettigheder med vores fysiske privilegiespil (alle)
- Lad dine elever gå på opdagelse i cases fra verden med undervisningsforløbet 'Du har ret' (6. – 8. klasse)
- Lav jeres egen podcast om børns rettigheder (4. – 8. klasse)
- Lav jeres egen animationsfilm om børns

rettigheder (6. – 8. klasse)

- Lav jeres egen plakat med børnerettigheder (alle)
- Test dine elevers viden om børns rettigheder med sandt/falsk quiz (alle)
- Lær om SOS Børnebyernes arbejde (Søg og find på plakaten – indskoling)
- Lad eleverne tegne deres drømme på drømmekort fra Tanzania (indskoling)
- Lær dine elever om forskelle og ligheder med vennekort (indskoling og mellemtrin)

www.sosbornebyerne.dk/bk

Fakta om Børnekonventionen

- Børnekonventionen består af 54 regler, som hver især kaldes artikler. De kan deles ind i fire områder, der handler om børns grundlæggende rettigheder, børns ret til udvikling, børns ret til beskyttelse og børns ret til medbestemmelse.
- Regelsættet trådte i kraft den 20. november 1989 og fik navnet FN's Konvention om Barnets Rettigheder, men de fleste kalder den Børnekonventionen.
- Danmark skrev under i 1991 og tilsluttede sig dermed Børnekonventionen. Det betyder, at alle myndigheder og alle love, der bliver lavet i Danmark, skal overholde Børnekonventionen, og regeringen kan stilles til ansvar, hvis børns rettigheder ikke bliver overholdt.
- Børnekonventionen er ikke en lov, som man kan dømmes efter ved en domstol, men det er regler, som landene har lovet at efterleve og overholde.
- Hvert femte år skal landene, der har skrevet under, til eksamen i Børnekonventionen. Det samme skal Danmark. Her bliver der kigget på, om Danmark lever op til løftet om at sikre børns rettigheder. Hvis vi ikke gør det, kan FN's Børnekomité kritisere os og stille krav om, hvordan myndighederne skal forbedre sig.

Glimt fra en verden i udvikling

Af Rikke Falkenberg, Leg med IT

Globalt medborgerskab og Verdensmål er på årsplanen på rigtig mange skoler i dag. En række nye materialer og en hel uge 47 med fokus på Verdensmålene ligger nu klar til brug - ganske gratis.

Verden bliver mere og mere sammenkoblet, og vi står over for store globale udfordringer, der kræver mod, iverigdom og handlekraft. Det er vigtigt for både børn og voksne at forstå, hvordan vores handlinger og beslutninger kan påvirke mennesker i andre dele af verden. Men først og fremmest er vi nødt til at have styr på fakta og vide, hvad der går godt med verdens udvikling. Danida har i samarbejde med Verdens Bedste Nyheder og med hjælp fra Leg med IT netop udgivet to nye materialer *Glimt fra verden* og *Docs fra Verden*.

Glimt fra Verden tager eleverne med på en rejse i tid og temaer. Via en række korte film besøger eleverne forskellige verdensdele, og med Verdensmålene som omdrejningspunkt møder eleverne mange lokale helte, håb og udfordringer. At lære om verdens udvikling giver de unge mulighed for at udforske forskellige kulturer, historier, livsvilkår og perspektiver. Det er med til at udvide deres horisont og give dem en bredere forståelse af verden omkring dem.

De nye materialer sætter eleverne i rollen som producenter, når de skal skabe unikke digitale og analoge produkter i arbejdet med filmene. De udfordrer ligeledes eleverne til at tænke kritisk over komplekse spørgsmål som ulighed, bæredygtighed og social retfærdighed. Dette kan hjælpe dem med at udvikle analytiske færdigheder og evnen til at evaluere information fra forskellige kilder samt inspirere dem til at støtte initiativer, der arbejder mod bæredygtig udvikling, for at fremme menneskerettigheder og bekæmpe fattigdom.

Glimt fra Verden til 8.-10. klasse

I *Glimt fra Verden* arbejder eleverne med udgangspunkt i udvalgte film fra Danidas bibliotek af Verdensbilledlegat-film, der blev produceret i årene 2002-2019. Filmene tager eleverne med på en rejse ud i verden, hvor de besøger de mennesker fra forskellige verdensdele og oplever glimt fra deres liv og deres lokale virkelighed, der ofte er barsk, men som også indeholder håb, drømme og muligheder.

Med udgangspunkt i filmene skal eleverne dykke ned i filmenes vigtige temaer og skabe et kreativt produkt: en filmplakat, der præsenterer hver film med grafiske virkemidler. Verdensmålenes problemstillinger løber som rød tråd gennem de håb og udfordringer, filmene skildrer, og hver film bliver kort præsenteret af Matias, der er en del af et netværk af unge engagerede Verdensmålsambassadører, der brænder for at omsætte Verdensmålene fra håb til handling.

Lærervejledningen indeholder baggrundsmateriale og forslag til yderligere opgaver i arbejdet med filmene. Materialets primære fagfelter er dansk og samfundsfag, og de kan også inddrages i fordybelsesområderne til afgangsprøven i dansk. Flere af filmene henvender sig til arbejdet med kulturfagene, hvor temaerne er relevante for arbejdet med samfundsfag, historie eller kristendom.

Docs fra Verden til 8.-10. klasse

Materialet *Docs fra Verden* tager eleverne med til flere forskellige udviklingslande. Arbejdet tager udgangspunkt i en

række helt særlige dokumentarfilm, der blev produceret med støtte fra Danida i perioden 2005-2016. Selvom nogle af filmene er af lidt ældre dato, skildrer de temaer, håb og udfordringer, der stadig er aktuelle i dag. I undervisningsmaterialet skal eleverne arbejde med dokumentarfilmen som genre og beskæftige sig med blandt andet faktuelle detaljer om samfundsfaglige problemstillinger, genretæk og virkemidler.

Filmene kobles med Verdensmålene, FN's Børnekonvention og Menneskerettighederne. Dette sætter gang i et arbejde, hvor eleverne undersøger udviklingen frem til i dag og reflekterer over udviklingspotentialer i fremtiden. Som afslutning skal eleverne producere et debatindlæg, hvor de giver udtryk for deres holdninger til filmens temaer og bidrager til den konstruktive samfundsdebat om verdens udvikling. Materialets primære fagfelter er dansk og samfundsfag, men indeholder også perspektiver og arbejdsmetoder, der gør det relevant at arbejde med materialet i geografi, historie samt i det obligatoriske emne sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab.

Verdens mange fremskridt fortjener mere spaltepads

Tænd for TV-avisen eller kig i en avis, og du bliver med stor garanti mødt af nyheder om krige, fattigdoms- og naturkatastrofer, nye terrorangreb og flygtningestrømme. Det er alt sammen vigtige historier, som medierne selvfølgelig skal dække. Men målinger viser, at når vi kun hører om alt det, der går den gale vej, tror vi, verden er i langt værre tilstand, end den i virkeligheden er.

Verdensmålenes problemstillinger løber som rød tråd gennem de håb og udfordringer, filmene skildrer, og hver film bliver kort præsenteret af Matias, der er en del af et netværk af unge engagerede Verdensmålsambassadører.

Det uafhængige medie Verdens Bedste Nyheder laver konstruktiv journalistik om fremskridt og løsninger på klodens største udfordringer. Verdens Bedste Nyheder er sat i verden for at give et

nuanceret og aktuelt billede af verden. Den er nemlig også fuld af fascinerende historier om nye initiativer, opfindelser og tiltag, der er med til at rykke livet på kloden i en bedre retning. I de to

nye materialer *Glimt fra Verden* og *Docs fra Verden* er der lagt kræfter i at vise et nuanceret billede af verden og vise udvikling, der skaber håb og motivation.

Delmål 4.7 Undervis i bæredygtig udvikling og globalt medborgerskab Inden 2030 skal vi sikre, at alle elever og studerende opnår den viden og de evner, de behøver for at støtte op om bæredygtig udvikling. Det inkluderer blandt andet uddannelse i bæredygtig livsstil, menneskerettigheder, ligestilling mellem kønnene, promovering af en fredelig og ikke-voldelig kultur, verdensborgerskab samt påskønnelse af kulturel diversitet og kulturens bidrag til bæredygtig udvikling.

Verdenstimen afholdes i uge 47 og er en del af den globale kampagne World's Largest Lesson. Verdenstimen har et klart mål: Alle mennesker skal kende de 17 Verdensmål. Også danske skolebørn og unge. Verdenstimen afholdes af en række danske NGO'er og undervisningsorganisationer, der stiller gratis materialer og aktiviteter til rådighed på www.verdensmaal.org/verdenstimen

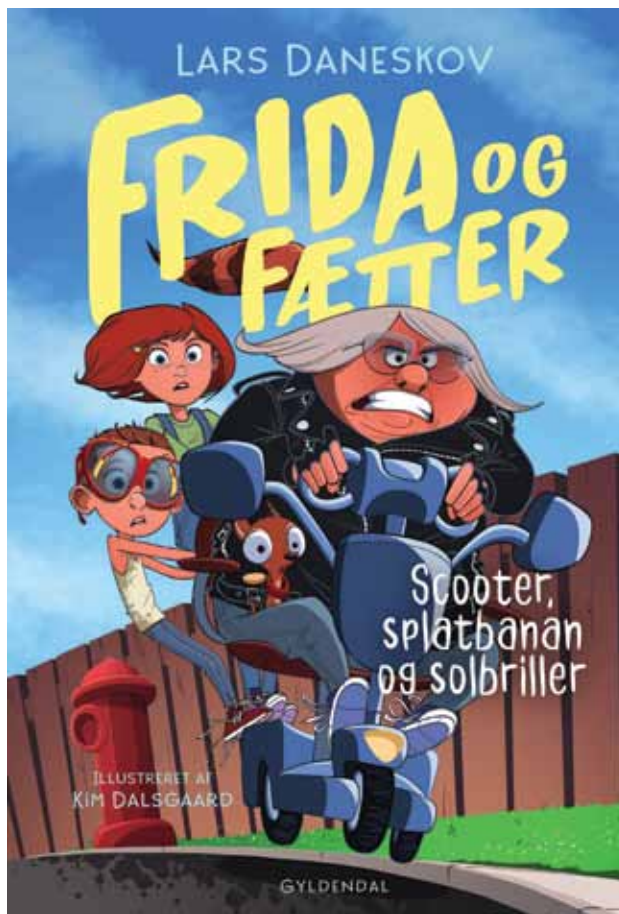
Frida og Fætter finder ud af det!

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt blad- og prisudvalget

Sommerferien står for døren. I hvert fald for Frida, der i modsætning til flere af klassekammeraterne ikke skal ud og rejse. Hendes forældre arbejder nemlig i det lokale Center Centrum. Far er centervagt, og mor uddeler smagsprøver for Maxikøb. Helt kedelig bliver ferien dog ikke. Fætter skal passes, da han ikke kan være hjemme hos sin mor. Mor har det ikke så godt lige nu, og der er også noget med en Knutte, som skylder mor en masse penge. Det er vist ikke helt godt hjemme hos fætter. Fætter har lange beskidte negle og en nusset, men højtelsket julesweater med rensdyr på maven, og så medbringer han også bamsen Kaj.

Fætters humør fejler dog ikke noget og trods lidt modstand fra Fridas side i starten, går der ikke længe, før de to har fundet hinanden. Sammen oplever de en masse eventyr og spænding. I første bog *Skrald, støj og stinkdyr* sættes handlingen i gang, da jagten må gå ind på at finde Fridas soveelefant, Umbo, som ved en fejltagelse vist er sat ud til skrald. Eftersøgningen indebærer en tur i en skraldevogn og et møde med skraldemanden Kaj, der gør, hvad han kan for at hjælpe børnene. Kaj ved nemlig, hvor vigtigt det er med en sovebamse. Han har selv sin gamle sovebamse Jokumsen hængende i bilen, for uden ham er der alt for kedeligt og "alle har brug for nogen, de kan kramme." Da Frida og fætter sammen med deres nye ven ser en masse kasseret legetøj henne på genbrugspladsen, forklarer Kaj, at det er "fordi der ikke er nogen børn, der leger mere. De har travlt med at blive voksne." Så kan vi tænke lidt over det! Umbo dukker heldigvis op - mor har ikke smidt ham ud, som Frida troede. Han har blot været en tur i vaskemaskinen!

I *Scooter, splatbanan og solbriller* udsættes Center Centrum for lommetyveri og bedrag af en tryllekunstner, der ikke tryller særlig godt. Det viser sig at være fordi, han ikke er tryllekunstner, men chef for Byg & Hyg og ude på at overtage Center Centrums kunder. Det får Frida og fætter med god hjælp fra Scooter Ruth

heldigvis afsløret og sat en stopper for. Samtidig sørger de også for, at far får anskaffet sig en fin halskæde til mor i anledning af deres bryllupsdag.

Noget han nær havde glemt, og som Frida frygter kan få mor til at tage sit gode tøj og gå sin vej og hende selv til at "blive sådan en lige som dig, der skal bo på madrasser hos fremmede mennesker, fordi jeg ikke har nogen mor og far til at passe på mig mere." ... Ups - det var ikke så heldigt sagt til fætter, men han tager det ikke så tungt, da han i det samme finder et par solbriller med vinduesviskere - det kan jo også noget!

Bøgerne om Frida og fætter kan klart anbefales til skolens PLC, både som højtlesning for de 6- til 9-årige, men de kan også læses selvstændigt. Her er målgruppen børn i 2.- 4.klasse. Læses de højt for klassen, kan læreren med fordel stoppe op undervejs og tale med klassen om Lars Daneskovs herlige

leg med sproget - ord, faste vendinger og udtryk, der får nye betydninger samt de ikke helt tilfældige navne på genkendelige personer og butikker. Vi kommer en tur i Byg & Hyg, hvor Direktør Mukkert holder til. Der er butikkerne: Steen Sachs Papir (navnet på en boghandel) og Barfod Sko. Hjemme hos Frida går de i "hæmsko" (for at undgå at forstyrre naboerne). Vi præsenteres for Hallo-Damen (der altid råber: "Hallo, hallo, der er faktisk nogen der gerne vil have lidt fred og ro") og Centimetermanden, som går meget op i at reglerne skal overholdes. Vi får også forklaret, hvad det egentlig vil sige at føle sig slukøret. Det er nemlig en følelse, der en gang imellem rammer Frida - men som hun med hjælp fra fætter får gjort noget ved.

De sjove og detaljerede illustrationer vil helt sikkert hjælpe læselysten godt på vej, og både forsider og titler vil uden tvivl tiltrække mange lånere. I *Frida og fætter* er der action og humor på højt plan - men også plads til lidt eftertanke undervejs. ■

Frida og fætter - Skrald, støj og stinkdyr
Lars Daneskov
Illustreret af Kim Dalsgaard
128 sider
Gyldendal 2022

Frida og fætter - Scooter, splatbanan og solbriller
Lars Daneskov
Illustreret af Kim Dalsgaard
128 sider
Gyldendal 2023

NORD – pigen i dybet

Af Anna Johansen, PLC-medarbejder og lærer

NORD – pigen i dybet, der er skrevet af Camilla Hübbe og illustreret af Rasmus Meisler, er en selvstændig fortsættelse af den prisbelønnede billedroman *Nord* (2017), som også er udkommet som digitalt eventyr (se under gyldendal-uddannelse .dk). Fortællingerne handler om en pige med særlige evner. Nord kan opnå kontakt til ånde- og sagnverdenen, selv om det ikke er noget hun ønsker eller opsøger.

I *NORD – pigen i dybet*, rejser Nord modvilligt til Grønland sammen med sin mor, som skal derop for at arbejde. Her begynder vandet at stige ved

deres hus, og de bliver indlogeret hos en af morens veninder, som ejer et hotel. Hvorfor stiger vandet? Hvorfor er der en

mærkelig ravn som hotelejereren snakker med? Hvad er det for en flyveånd der generer Nord?

Vi bliver ført igennem historien med Nord – der både fører os op på fjeldet og ned i havet til Havets moder. Historien er smuk, spændende og vedkommende. Ved at bruge både realisme og sagn får bogen sat fokus på virkelige klimaproblematikker. Samtidig er det en gribende skildring af Nord som person, der forsøger at finde sig selv. ■

NORD - Pigen i dybet
Tekst: Camilla Hübbe
Illustrationer: Rasmus Meisler
196 sider
Gyldendal, 2022

Du tror det er løgn!

Af Anna Johansen, PLC-medarbejder og lærer

Den udødelige vandmand og den bange søpølse er en del af Alineas blå læseklub for 7-10-årige. Der findes flere titler i serien *Du tror det er løgn!* Bøgerne handler om tre vanddyr, hvis forskellige egenskaber og evner bliver formidlet på en sjov og uhøjtidelig måde. Vidste du for eksempel at skøjteløberen kan spytte sine bølger frem og at fladormen har to hjerner? Har du styr på hvad overfladespændingen betyder for skøjteløberen?

Dyrene bliver personificeret og sat ind i en historie, hvor deres særkender kommer til udtryk, så vi kan se hvordan de hver især bruger deres evner til at overleve. En kæk dreng forklarer fysiske og biologiske fakta som hører til historien. Teksten og illustrationerne

spiller godt sammen for at gøre det tydeligt og sjovt.

Streg og sprog er både humoristisk og beskrivende. Bogen er ikke bange for at tage det ulækre og mærkelige frem, hvilket målgruppen nok vil finde sjovt.

På <https://fagkluboglaeseklub.alinea.dk/> kan man finde opgaver til bogen. Der er læs og forstå-opgaver og opgaver hvor børnene skal digte videre og fortælle hvad de synes om bogen. ■

Den udødelige vandmand og den bange søpølse
Du tror det er løgn!
Tekst: Anders Kofoed
Illustrationer: Kim Svarer
Lix 20
39 sider
Alinea, 2023

Stå ved dig selv

Af Merete Jørgensen, lærer og skolebibliotekar på Allerslev Skole, Lejre. Medlem af FU samt blad- og prisudvalget.

Så er vi tilbage i Hirtshals - og makkerparret Sarah Engell og Sanne Munk Jensen har gjort det igen! I *Tag gaden tilbage* måtte Polly stå op for sig selv, da hun blev udsat for social udstødelse og slutshaming. I den selvstændige fortsættelse *Giv mig tiden igen* er det Pollys veninde Kat, der "må finde ud af, hvad du er, og hvem du er, og så må du stå ved det," som onkel siger til Kat, da han møder hende på det brune værtshus, hvor hun er i færd med at dulme sig selv. For det er ikke let at være Kat, og Kat er "fucking træet af at være Kat." Det med at blive voksen er ikke noget for hende. Og især den del, der handler om sex er *slet ikke* noget for hende, selvom hun egentlig gerne vil være kæreste med Dugge og også er forelsket i ham.

Det er svært for omgivelserne at forstå og acceptere, at Kat er aseksuel - og det er svært for Kat at nå frem til, at det nok er sådan, det er fat med hende. Gennem sit andet jeg - rollespilskarakteren Vølven Gro, som er stærk og klog - finder Kat dog styrke til at acceptere sig selv. Det gør hendes familie, kæreste og bedsteveninden Polly også, for "måske behøver man ikke forstå alting for ligesom at have hinandens ryg."

Temaerne i begge romaner er genkendelige for de fleste unge. Der er både noget at spejle sig i, og der er noget, der giver udsyn og forståelse for andre måder at være menneske på. Ungdomslivet med alle dets op- og nedture tages under behandling tilsat både alvor og en god portion humor. Her må lige nævnes marsvinet Fenris - Lille Fenne - som spreder glæde og tryghed (og lidt pøller på dynen), hvis begravelse i en gammel krøllejernsæske i haven er både sjov og rørende.

Der skrives med stor sympati for personer. Også den rollespilsverden, vi lukkes ind i, er omfattet af en varme, der giver læseren en forståelse for den tiltrækningskraft, rollespil kan have på børn og unge.

Polly bliver slutshamet, fordi hun tør følge sin nysgerrighed og lyst, og Kat er sådan en slags pige, der ofte sættes i bås som nørdet og mærkelig. Det er sundt for

unge mennesker at blive udfordret på de fordomme, som mange af dem desværre kan have over for hinanden. Fordommene nedbrydes i takt med den sympati, som læseren uundgåeligt får for personerne. Forhåbentlig kan det danne grobund for, at de unge også begynder at føle empati over for andre unge, de møder på deres vej.

Der findes flere gode undervisningsforløb til begge romaner på blandt andre Gyldendals og Alineas fagportaler til udskolingen. Du kan fx finde dilemmaspil om grænser, sex og hvad det vil sige at være voksen. *Tag gaden tilbage* er herudover blevet til et teaterstykke, som du på Alineas side kan finde inspiration til arbejdet med.

På CFU er en pædagogisk vejledning til *Tag gaden tilbage*, og en vejledning til *Giv mig tiden igen* lige på trapperne. På CFU kan man også låne *Tag gaden tilbage* som lydbook og mon ikke også det snart bliver en mulighed med *Giv mig tiden igen*. Indtil da kan den lånes på eReolen. At variere mellem læsning af den fysiske bog og lyttelæsning af de særdeles flotte og medrivende indtalinge kan være måden at komme igennem en roman,

der måske for nogle elever kan opleves lidt for omfattende - samt tilføje en ekstra dimension til romanerne.

Tag gaden tilbage har gennem de sidste år været et oplagt valg til et af hovedværkerne i 9. og 10. klasse - og *Giv mig tiden igen* er nu også en meget oplagt kandidat. Det bliver ikke nemt for dansklærerne i udskolingen at vælge!

Giv mig tiden igen
Sarah Engell & Sanne Munk Jensen
280 sider
Gyldendal 2022

Rodskud

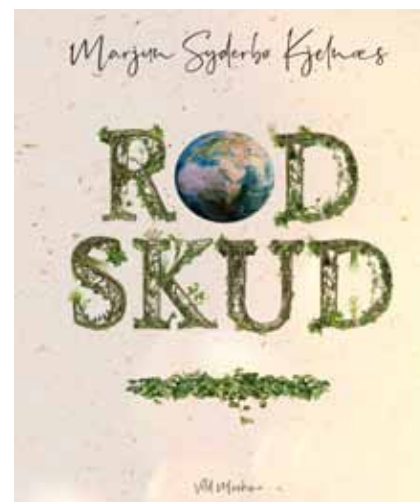
Af Anna Johansen, PLC-medarbejder og lærer

Frida, Miriam, Steffan og Patrek er fire unge mennesker der har kendt hinanden fra barndommen, på godt og ondt. Efter nogle års adskillelse mødes de igen i gymnasiet, hvor Miriam er blevet meget optaget af klimaspørgsmål og er inspireret af Greta Thunberg. Miriam lider af Cystisk fibrose, og er i begyndelsen af historien indlagt på sygehus.

Der er store spørgsmål involveret i denne bog for de store: Hvad kan vi selv gøre for at redde verden? Hvordan forholder man sig til sine bedste venner i krise? Hvordan forholder man sig til sin familie og spøgelser fra fortiden?

Det er en bog som både indeholder lys

og mørke, men håbet skinner alligevel igennem til sidst, selv om alt ikke ender lykkeligt.

Rodskud
Af Marjun Syderbø Kjelnæs
136 sider
Vild Maskine, 2023

TA' MED PÅ OPDAGELSE I SIERRA LEONE

2023 BØRNENES
U-LANDS
KALENDER

Giv dine elever årets mest spændende opdagelsesrejse. Kom tæt på børnelivet i slumbyerne, ved palmestranden og i landsbyen ved regnskoven. Og se, hvorfor fodbold kan være så vigtigt, at dette års projekt både handler om sportssko og skolegang!
Det nye materiale er flot, varieret og lige til at gå til. Masser af faglighed til 1.-5. klasse.

I kan godt glæde jer: I får et unikt indblik i børnenes dagligdag i de små samfund ude langs kysten og inde ved regnskoven. Særlig tæt kommer I på Freetowns myldrende slumbyer på bjerget og ved vandet. I lærer også bl.a. om chimpanser og flagermus. Om guld, diamanter og fortidens slaveri. I kan bygge en drømmeby, plante en jungle i en flaske, lave enkle madretter og meget andet. Sierra Leone er et af verdens fattigste lande og kæmper for at komme på fode efter årtier med borgerkrig og ebola-udbrud.

Årets bog: 'Fatimas store mål' af **Daniel Zimakoff**. Fatima drømmer om at spille fodbold, men arbejde og traditioner for piger står i vejen. Bogen rummer også masser af faktastof, flotte illustrationer og læs let-fabler.

Masser af film, hvor I kommer tæt på børnene, deres dagligliv og drømme.

DR-serier: 'En for holdet' fra Ultra rejser til Sierra Leone – og **Ramasjangs** Motor Mille og Hr. Skæg skal løse mysterier rundt om i landet.

Kreativitet: Arbejd bl.a. med chimpanser i Billedkunst og N/T, lav jungle-collager, foldebøger og smykker, vask guld og syng med på årets sang.

Masser af fagopgaver: Eleverne læser, undersøger, skriver – og laver læseteater med stangdukker. De laver N/T-eksperimenter og formidler.

Bevægelse: Sierra Leone-sport med sjove forhindringer.

Lærer-website med alle materialer klar til brug – og nemme opgaveark.

Stort opdagelses-website, hvor eleverne lærer årets land godt at kende.

Nemme digitale værktøjer – med masser af faglighed: Eleverne laver flotte fotohistorier eller en lågekalender om Sierra Leone.

Hjælp med at samle sko ind: Skoler over hele Danmark kan hjælpe med.

Årets projekt: Dreamtown og FANT støtter piger i Sierra Leone med at skabe sig et liv, hvor de kan vælge mere frit og få bedre uddannelse.

**BESTIL
NU**
Lav pris til
1. juli

✓ 30 store elevbøger ✓ 2 lærervejledninger
✓ Kæmpe web-materiale og værktøjer

Klassesæt, trykte bøger: 279 kr.
Klassesæt som PDF: Gratis

Bestil på u-landskalender.dk

Lærerne siger bl.a.: • Fantastisk materiale!
• Både lærere og elever var begejstrede • Lige til at gå til • Megalækre bøger • Virkelig god variation og faglig spredning • Børnene var vildt optaget af det
• Altid en KÆMPESTOR succes

UDENRIGSMINISTERIET
Danida

fant

DREAM
TOWN

DR

FØRSTE GANG

Korttekster til udskolingen

**FØRSTE
GANG**

jeg tager
tørklædet
på

Shékufe Tadayoni
Heiberg

GUTKIND

**FØRSTE
GANG**

*jeg
brænder
mennesker op*

Vilma Sandnes
Johansson

GUTKIND

**FØRSTE
GANG**

Ana
ikke
kommer

Kristine Plechinger
Tüchsen

GUTKIND

**FØRSTE
GANG**

***Jeg
bliver
afvist***

Babak Vakili

GUTKIND

Om en første gang, som ændrer alt for altid.
Skrevet af unge, for unge, om unge.

Gutkind

